

Виноград Господњи

ЛИСТ ПРАВОСЛАВНЕ
ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ

Година деветнаеста

Број 2

Нови Сад

0 Педесетници 2023.

Бесплатан примерак

*Благословен си, Христе Боже наш, Који у рибарима показа мудраце,
кад им посла Духа Светога и њима улови васељену.
Човекољупче, слава Теби!*

Са благословом Његовог Преосвештенства
Епископа новосадског и бачког господина др Иринеја

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ

Лист православне Епархије бачке

Година деветнаеста, број 2
Нови Сад, 0 Педесетници 2023.

Уредник

Презвитер др Милан Бандобрански

Чланови уредништва

Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић

Протојереј Владан Симић

Протојереј Жељко Латинковић

Протонамесник Игор Игњатов

Презвитер Лео Малешеввић

Др Данило Михајловић

Лектор и коректор

Јелица Недић

Техничка обрада

Татјана Срдић

Фотографије

Предње корице: *Епископ бачки г. Иринеј на почетку Литургије о Педесетници 2023. године*

Стр. 3: Информативна служба Српске

Православне Цркве, фотограф Ђакон Драган
Танасијевић

Штампа

Принт студио ИН, Нови Сад, 2023.

Тираж 12.000 примерака

Уредништво

21000 Нови Сад

Змај Јовина 4

vinogradgospodnji.epbacka@gmail.com

www.eparhijabacka.info

САДРЖАЈ

САОПШТЕЊЕ	3
Саопштење за јавност Светог Архијерејског Сабора	3
ОСМИ ДАН	6
Ђакон др Владимир Антић: „Приклонивши главе и колена, приносимо Ти молбе за своје грехе и незнања народна”. Смисао коленопреклоних молитава вечерња Педесетнице	6
ЦРКВА – СВЕТАЈНА ХРИСТОВА	11
Епископ бачки др Иринеј: Црква – Светајна Христова	11
РАЗГОВОР	15
Професор др Борис Стојковски: Окретање духовном идентитету као пут за будућност	15
ОЧЕ, ДА ТЕ ПИТАМ	19
Презвитер Вељко Васиљев: О свеноћном бденију	19
БИБЛИЈСКИ ПОЈМОВНИК	22
Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић: Саборне посланице	22
ИЗ СВЕТООТАЧКЕ РИЗНИЦЕ	25
Свети Јован Златоуст: Беседа на речи „А у последњи велики дан празника” (Јов. 7, 37)	25
СТАРЕЧНИК	27
О ави Мојсију	27
О ави Матоју	28
ИЗ ЛЕТОПИСА	29
Презвитер Срђан Јанковић: Храм Силаска Светог Духа на апостоле у Мошорину	29
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	31
Катихета Ђорђе Гојић: Седми том дела светога Маскима Исповедника	31
ИЗ ШКОЛСКЕ КЛУПЕ	33
Са часа веронауке: Десет Божјих заповести (други део)	33
АКТУЕЛНОСТИ	36
УПОКОЈ, ГОСПОДЕ	40
Протојереј-ставрофор Милан Делић (1936 – 2023)	40
КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ЕПИСКОПА БАЧКОГ	41
СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ	44
НОВА ИЗДАЊА	45
НА ТАЛАСУ ПРАВОСЛАВЉА	46

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад
271.2 (5)

ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ:

Лист православне Епархије бачке

/Главни и одговорни уредник презвитер др Милан
Бандобрански. – Год. 1, бр. 1 (1976) – год. 25 бр. 82
(2000); Год. 1, бр. 1 (2001) – Нови Сад : Епархија
бачка, 1976–2000; 2007–. – 29 цм

Лист *Виноград Господњи* излази пет пута годишње.

ISSN 0353-1783

COBISS.SR-ID 16504322

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ САБОРА

Овогодишње редовно заседање Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве започело је светом саборном архијерејском Литургијом и призивом Светог Духа у Спомен-храму Светог Саве на Врачару у недељу, 14. маја 2023. године, уз началствовање Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија и саслуживање све присутне госпoде архијереја Српске Цркве из отаџбине и расејања. Сабору су присуствовали и архијереји Православне Охридске Архиепископије, као и сви викарни архијереји.

здравним словом Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије указујући на суштину служења Цркве кроз делатну проповед Јеванђеља савременом свету и њену мисију сведочења Божје љубави и Божјег присуства у времену великих духовних изазова и искушења.

На овогодишњем заседању Светог Архијерејског Сабора посебна пажња је посвећена теми коначног решавања канонског статуса архијереја Православне Охридске Архиепископије у светлу прошлогодишње од-

Патријарх српски г. Порфирије са архијерејима у Храму Светог Саве у Београду

Сутрадан, 15. маја, у светолазаревској крипти Храма Светог Саве на Врачару, Свети Архијерејски Сабор је, под председништвом Његове Светости и уз учешће све Високопросвећене и Преосвећене госпoде епархијских архијереја Српске Православне Цркве започео са својим радним делом заседања. На почетку прве радне седнице, по устаљеној пракси, присутним епископима обратио се по-

луке Светог Архијерејског Сабора о враћању у канонски статус и успостављању литургијског јединства – и последичној одлуци о додели Томоса о аутокефалији – Македонској Православној Цркви – Охридској Архиепископији. У том циљу Сабор је донео одлуку о додељивању канонског отпуста јерархији ове аутономне Цркве од стране Српске Православне Цркве и њеном интегрисању у Си-

Саопштење

нод Македонске Православне Цркве у складу са свештеним канонима и Уставима наше две помесне Цркве, као и раније постигнутим договором Синода све три црквене структуре.

У саборским седницама саслушани су и анализирани извештаји о раду Светог Архијерејског Синода и епархијских архијереја, као и извештаји о раду Патријаршијске библиотеке, Музеја и Архива Српске Православне Цркве, као и добротворне фондације „Човекољубље” и других фондација, установа и служби Српске Православне Цркве у протеклом периоду.

Сабор је са дужном пажњом и бригом разматрао могућности унапређења духовног живота и организације наше Цркве у иностранству. У том духу, посебна пажња је посвећена извештајима о архипастирском раду архијереја у дијаспори, као и приликама у епархијама Српске Православне Цркве у Сједињеним Америчким Државама и завршетку процеса инкорпорирања тамошњих епархијских и манастирских корпорација.

Са посебном пажњом Сабор је анализирао тренутно стање и проблеме црквене просвете, размотривши положај веронауке и увођење државне матуре у образовни систем Србије, којом приликом су саслушани и извештаји о раду свих образовних установа Српске Цркве. Комисији Светог Архијерејског Сабора за унапређење црквене просвете поверено је спровођење у дело закључака ове дискусије. Током овог заседања пажљиво је саслушан и извештај о активностима на унапређивању наставног процеса и стицању академске акредитације Богословског факултета „Свети Сава” у Либертивилу, САД.

Овогодишње заседање Светог Архијерејског Сабора протекло је у атмосфери опште туге и затечености нашег друштва убиствима деце и младих људи у Београду и Младеновцу. Тим поводом Сабор упућује изразе саучешћа родитељима пострадале деце и њиховим сродницима и пријатељима. Ужаснути ерупцијом зла у простору за који смо сматрали да је најсигурнији, а са друге стране, надахнути примерима мученичког херојства наше деце и њиховог чувара, као и хришћанским достојанством њихових родитеља и на-

ставника, молимо се Богу мира и чистоте да упокоји душе пострадалих, али и да у нашем друштву престане промоција разврата и насиља која душе наше деце претвара у погодну тле за развој сваког зла.

Током свог заседања Свети Архијерејски Сабор је детаљно саслушао извештај о стању Цркве на Косову и Метохији, и тим поводом издао посебно саопштење. И овом приликом Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве наглашава да је Косово и Метохија заветна српска земља и неotuђиви саставни део Србије и да самопроглашена независност те покрајне нема упориште ни у праву, ни у моралу, ни у историји (а о правди Божјој и људској да и не говоримо). Да није тако, не би из познатих центара моћи био вршен притисак без преседана на Србију да призна илегалну насилну сецесију тог интегралног дела своје територије и да га се тако сама заувек добровољно одрекне. Стога Сабор упућује апел надлежним међународним инстанцама за заштиту светиња, народа и имовине православних Срба на њиховим вековним огњиштима, као и позив косовским Албанцима за саживот у миру и међусобно поштовање, следејући притом јеванђелском позвању Цркве да тражи мир и да га сведочи свима, без обзира на веру и нацију.

На саборским седницама су разматране и последице неканонског деловања Румунске Православне Цркве на канонским територијама епархија тимочке и браничевске, али и стање наше Цркве у окружењу и свету. Део своје пажње Сабор је поклатио и питању пољуљаних међурелигијских односа унутар босанскохерцеговачког друштва, све учесталијим изјавама верске и националне мржње изношеним како од верских представника тако и од појединаца представника јавног и политичког живота, а у том контексту и о раду Међурелигијског вијећа у Босни и Херцеговини. Сабор је, такође, посветио пажњу и духовним и геополитичким последицама ратног сукоба у Украјини. Посебно је разматрана тема страдања Украјинске Православне Цркве од стране актуелних власти у Кијеву, одузимање њене имовине, храмова и манастира, расељавање монаха, прогон поје-

Саопштење

диних архијереја и лишавање њених припадника основних људских права и слобода гарантованих међународним конвенцијама. Овим поводом Сабор поново подиже свој глас у заштиту обесправљене и прогоњене једноверне браће апелујући на релевантне међународне институције да спрече ову неправду.

Током Сабора одржана је и седница Централног тела за довршење Спомен-храма Светог Саве на Врачару, којом приликом је примљен извештај овог тела о свим досадашњим радовима извршеним прилозима побожног народа и уз помоћ државе, као и о преосталим радовима неопходним да се изведу у најскоријој будућности у склопу припрема за свечано велико освећење Храма.

Сабор је учинио две посете током свог заседања: Председнику Републике Србије г. Александру Вучићу и Његовом Краљевском Височанству Престолонаследнику Александру Карађорђевићу, на позив ових уважених личности. Са дужном пажњом саборски оци су саслушали излагања својих домаћина о неколико питања важних за наш народ, а посебно о текућим и предстојећим притисцима који се тичу дијалога о Косову и Метохији. У разговору са председником наглашено да је јединство народа, поготову у временима великих искушења, стуб очувања државе и националних интереса и да Црква има изузетну улогу у очувању тог јединства.

Такође, на позив в. д. директора Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, г. Арноа Гујона, уприличен је сусрет, којем је присуствовао и директор Управе са сарадњу са Црквама и верским заједницама г. Владимир Рогановић, на који су се одазвали господа архијереји епархија из дијаспоре ради разговора о могућностима присније сарадње са државним органима, образовним и културним установама у Србији, а на опште добро нашег народа који живи широм расејања.

Свети Архијерејски Сабор се током свог заседања осврнуо и на појаву да се Православна Црква посматра као потцењивачки расположена према жени. Одбацујући ову оптужбу као неосновану и бесмислену Сабор подсећа на равноправност и једнако, од Бога дато, достојанство жене као боголиког бића

са мушкарцем као боголиким бићем. Свети Архијерејски Сабор позива познате кругове да женама не намећу комплекс ниже вредности. Жена, било као мајка, било као безбрачна жена у свету, било као монахиња, врши службу од непроцењивог црквеног, духовног, друштвеног и цивилизацијског значаја. Управо ове године прослављамо 120 година постојања Колâ српских сестара, организације која у најлепшем светлу сведочи о таквом служењу жене хришћанке. Ревност и пожртвованост чланицâ Колâ српских сестара широко је позната и од нашег народа, нарочито у расејању, препозната као аутентично сведочење православних хришћанских вредности једног друштва у којем је Бог на првом месту. Овом приликом Сабор упућује Колу српских сестара, свим његовим подружницама, огранцима и одборима широм света, као и свим женама, честитке поводом овог значајног јубилеја.

За администратора упражњене Епархије загребачко-љубљанске уместо досадашњег администратора, Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија, изабран је Његово Преосвештенство Епископ буеносаирески и јужно-централноамерички г. Кирило, док је досадашњи викарни епископ Његове Светости, Епископ марчански г. Сава, изабран за викарног епископа Његовог Преосвештенства Епископа бањалучког г. Јефрема, са досадашњом титулом.

У Светом Синоду мандат је престао Његовом Преосвештенству Епископу сремском г. Василију и Његовом Преосвештенству Епископу зворничко-тузланском г. Фотију, чиме ће они постати у наредном једногодишњем периоду чланови заменици овог тела. Као чланови Синода у преосталом једногодишњем мандату остају Његово Високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски г. Јоаникије и Његово Преосвештенство Епископ бачки г. Иринеј, а за нове чланове у предстојећем двогодишњем мандату овом приликом изабрани су Његово Преосвештенство Епископ браничевски г. Игњатије и Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки г. Герасим.

Осми дан

Ђакон др Владимир Антић: „ПРИКЛОНИВШИ ГЛАВЕ И КОЛЕНА, ПРИНОСИМО ТИ МОЛБЕ ЗА СВОЈЕ ГРЕХЕ И НЕЗНАЊА НАРОДНА” – Смисао коленопреклоних молитава вечерња Педесетнице –

Руковођени Духом Светим, свети Оци Православне Цркве су, са много љубави и са доличном пажњом, осмишљавали и неговали саборно богослужење Цркве. Свако доба дана, период године, као и црквени празник, пропраћени су одговарајућим избором псалма, светописамских читања и химни које се читају или поју на вечерњу, јутрењу и другим богослужењима. Све поменуто је успостављено да би се целокупно тело Цркве непрекидно урањало у божанске Тајне. Истовремено, светотајински и молитвословни чинови испуњени су дубоким богословским смислом и одражавају целокупно учење Цркве. То је главни разлог због ког је Црква од најранијих векова посвећивала велику пажњу катихетским и мистагоским беседама, којима је вернима тумачила истине вере на основу Божјег Откровења, као и самих богослужбених чинова.

Многобројни сачувани примери оваквих беседа сведочанства су о старању светих Отаца да народ Божји буде упућен у свете Тајне. Свете Тајне, у складу са тиме, не треба да буду скривене од свих и познате само малобројним упућеним појединцима већ би сваки верник требало да буде свестан тога да су оне од пресудног значаја за његово спасење. Заправо, свете Тајне се тако називају јер се видљивим симболима и радњама у њима уједно скрива и открива садржина наше вере. Док физичким очима остаје сакривено оно што се у светим Тајнама дешава, очима вере оно постаје откривено. Управо са циљем да верни што дубље уроне у догађај Силаска Светог Духа на празник Педесетнице, устројено је и богослужење овога празника. И као што богослужење сваког великог празника има неко свештенодејство које га карактерише,

тако и Педесетница, тојест празник Силаска Светог Духа на апостоле, поред уобичајеног богослужбеног поретка, на вечерњу има коленопреклоне молитве. Како се из самог назива молитава о којима је реч може разумети, изговара их свештеник у току вечерња на дан Педесетнице, док их сав сабрани народ слуша у најпонижнијем ставу – клечећи.

Као друга карактеристика овог вечерња истиче се то што се оно у савременој богослужбеној пракси неизоставно служи одмах после отпуста свете Литургије, дакле много раније него што је то уобичајено за службу вечерња. Како у богослужбеном животу Цркве ништа није случајно, тако и ова пракса има конкретан разлог: она сведочи о изузетном значају који је придаван вечерњу Педесетнице у древној хришћанској прошлости. Наиме, његов значај је био толики да је Црква сматрала неопходним да на њему присуствује читава заједница. Стога је вечерње премештено са касних послеподневних часова да буде служено одмах после завршетка Литургије, како би присуствовао што већи број верника.

У оквиру уобичајеног поретка вечерња, на Педесетницу су после входа предвиђене и три групе посебних молитава. Чита их предстојатељ после ђаконовог позива упућеног свима да клекну. Између данашњих осам коленопреклоних молитава, за нашу тему су од значаја оне које нису чиниле уобичајени део древног парохијског вечерња, па стога не садрже само очекиване прозбе за мирно и богоугодно провођење вечери и ноћи већ садрже теме које су везане за празник Педесетнице. Молитве вечерња Педесетнице, као важно сведочанство молитвене педагогије Цркве, уједно нас поучавају истин-

Епископ мохачки г. Дамаскин чита коленопреклоне молитве у Саборном храму у Новом Саду

ској молитви. У наставку ћемо указати на четири важне теме које су садржане у наведеним молитвама, уз покушај да из тога изведемо закључке који нам могу помоћи да своје молитвено искуство утемељимо и развијамо на искуству Цркве.

1) Значај праве вере за спасење човека

Прво са чиме се сусрећемо у свим молитвама Цркве, па тако и у овим молитвама, јесте њихов уводни део. Од најранијих времена, свака молитва почиње једним уводним призивом Бога, што видимо и у Молитви Господњој – *Оче наш*. Међутим, ово обраћање Богу готово никада није просто и директно. Оно увек славословно истиче различите истине о Богу: по правилу богословље о Светој Тројници или пак истину о Оваплоћеном Логосу Божјем, Господу Исусу Христу, и Његовом спасоносном делу. Управо ове истине,

које су од Бога објављене човеку кроз Свето Откровење (било да су у питању божанске особине или дела која је Бог чинио у циљу нашег спасења), представљају утемељење за прозбе које следе у наставку. У складу са наведеним, и молитве Педесетнице на почетку садрже исповедање богооткривених истина о Божјим својствима и о Домостроју спасења оствареном у Христу, због којих Га и славословимо. Молитвено-педагошки дар који у Цркви обитава управо захваљујући догађају Силаска Светога Духа, помаже нам да се научимо молитви: „Ти си, (Христе), Блистање Оца, непроменљиви и стални карактер Његове суштине и природе Извор мудрости и благодати; отвори и мени грешноме уста и научи ме како треба и ради чега треба молити се.”

Уочавамо и један од најзначајнијих духовних принципа: без исправног учења о Богу немогуће је лично спасење, као и духовно заједничарење. Стога готово сваку

Осми дан

молитву Цркве карактерише сличан уводни елемент који изражава православно исповедање вере у Бога. О православној вери као неизоставном услову спасења сведочи и то што је учествовање у најважнијим светим Тајнама Цркве условљено изговарањем Символа вере. Тако древни Символ вере претходи погружењу у крштењски кладенац на светој Тајни крштења, али и централном делу свете Литургије – Молитви анафоре. Исповедање вере у проширеној форми претходи и епископском рукоположењу, једној од пројава Педесетнице у животу Цркве, у виду силаска пуноће благодатних дарова Светога Духа на онога који од Цркве прима најузвишеније од свих служења – архијерејство. Исти принцип изражава и канонско Предање Цркве када вернима забрањује молитве са онима који не исповедају православно веру (види, на пример, 45. и 46. канон светих апостола).

2) Дарови Светога Духа и наше спасење

Друга тема коју срећемо у коленопреклоним молитвама јесте догађај Силаска Светога Духа: „У овај дан Педесетнице, у који по Вазнесењу Господа нашега Исуса Христа на небо и седању са десне стране Тебе, Бога и Оца, послао си на Своје свете ученике и апостоле Светога Духа, Који стаде на свакога од њих и испунише се сви неисцрпне благодати Његове и говораху на другим језицима велика дела Твоја и прорицаху.“ Свакако је основни разлог за то управо чињеница да се тога дана литургијски сећамо догађаја Силаска Светог Духа на апостоле и свега што је тај догађај пратило. Међутим, у молитвама читамо и следеће: „Господе Исусе Христе, Боже наш, Ти си дао људима мир Свој и дар Пресветога Духа и, будући присутан с нама у животу, још увек га вернима дајеш у неотуђиво наслеђе.“ Дакле, управо даром Светога Духа, исти тај догађај није само аспект историје спасења већ постаје наше стално искуство у Цркви. Ми га овде и сада доживљавамо: „Ти си ову благодат на најочигледнији начин послао данас Својим ученицима и апостолима и њихова уста огњеним језицима обогатио, а од њих сав род људски; богопознање на свом језику слу-

хом уха примивши, светлошћу се Духа просветисмо, и прелести као таме ослободисмо се, и разделивањем видљивих и огњених језика и натприродним дејством Духа научисмо се вери у Тебе, и бисмо озарени да Тебе са Оцем и Светим Духом богословствујемо у једном Божанству и једној Сили и Влади.“ Догађај Силаска Светога Духа на апостоле јесте коначно и јасно откровење Бога Свете Тројице свима нама. Стога, благодаћу Духа Светога, усуђујемо се да се обратимо Богу у молитви и понизно иштемо: „Дух Мудрости Твоје подај мислима мојим, Дух разума даруј безумљу моме, Духом страха Твога осени дела моја, и Дух прави обнови у мени, и Духом племенитим утврди клизавост ума мога, да бих се, сваки дан упућиван Духом Твојим Благим на оно што је корисно, удостојио творити заповести Твоје и увек имати на уму Твој славни Други долазак и Суд над делима нашим.“

3) Дар покајања

У молитвама на вечерњу Педесетнице, поред наведених тема, налазимо и тему покајања, о којој у првој молитви читамо: „Ослањајући се на Твоје милосрђе, ми Те молимо: грехе младости наше и незнања не спомињи, од тајних грехова наших очисти нас... Удостој нас да се Теби вратимо, за безакоња наша узврати нам добротом Својом, мноштву грехова наших супротстави бездан милосрђа Твога.“ Уједно, молимо се и за сав народ: „Он (Христос) даде пример нама, смиреним и грешним и недостојним слугама Твојим, да, приклонивши главе и колена, приносимо Теби (Богу Оцу) молбе за грехе своје и незнања народна.“

Откуд овако изражено покајно расположење у молитвама Педесетнице? Према древном црквеном поретку, Педесетница, тојест период од педесет дана између Христовог Васкрсења и догађаја Силаска Светога Духа, представља период празновања Христовог Васкрсења. У овом празничном периоду је у свим богослужењима изостављен скоро сваки елемент покајног и тужног карактера, како у самим црквеним химнама и молитвама тако и у гестовима које верни чине у

Осми дан

Вечерње Педесетнице у Саборном храму у Новом Саду

оквиру богослужења. Управо у овом духу, по канонском Предању није допуштено клечање и метанисање, као ни строги пост у смислу потпуног уздржавања од хране током ових дана (ср. 66. канон светих апостола, 20. канон Првог васељенског сабора и 90. канон Трулског сабора). Први тренутак када је, после педесетодневног прекида, допуштено клечати на богослужењу, представља управо вечерње на празник Силаска Светог Духа на апостоле, када се после входа читају коленопреклоне молитве. Тиме се и у богослужбеном животу пројављује снажан контраст између периода Педесетнице, у коме се Црква сећа боравка Васкрслога Христа на земљи и Његових јављања светим апостолима, с једне стране, и живота Цркве у историјском ишчекивању Другог Христовог доласка, са друге стране. Пост је током периода Педесетнице максимално ублажен јер је, према Господњим речима, Женик још увек са нама (Мат. 9, 15; Марк.

2, 20; Лук. 5, 35). Стога, недељу дана после празника Силаска Светог Духа, почиње пост који траје све до празника Светих апостола Петра и Павла.

Христово присуство у историји од Васкрсења до Вазнесења подразумевало је могућност да се у Његово божанско учење апостоли увере својим чулима, видом, слухом и додиром, те не само да верују у чињеницу да је васкрсао већ и да је доживе у сопственом искуству. Тајна Васкрслога Христа, којом током периода Педесетнице у богослужењу Цркве наглашено живимо, чини квалитативно другачијим туговање због наших грехова, као и због смртних растанака. Строги пост је прекинут („разрешен”), јер је неспојив са Трпезом Божјих Дарова. Међутим, како Силазак Духа Утешитеља означава уједно да је Васкрсли Христос отишао од нас и да сада седи са десне стране Оца, мења се наше искуство. Почиње живот Цркве у историји и он, како

Осми дан

ће даља историја Цркве показати, неће бити лак. Предстоје гоњења, али и борбе са личним страстима и гресима свакога верника. Уосталом, на крају животног пута свакоме предстоји горко искуство смрти. Све ово, иако нам је довољна благодат Божја да издржимо (ср. II Кор. 12, 9), ипак представља једно другачије искуство, искуство које може да нам олакша само живот у покајању и приступање светим Тајнама. Истина о нама самима и о свету који нас окружује, од часа Силаска Светога Духа и почетка црквене историје, најприродније нас наводи на покајање. Став у коме клечећи молимо да нам се опросте наши греси уједно је став у коме, као мудре девојке из Јеванђеља, спремно ишчекујемо свога Женика (Мат. 25, 1 – 13).

4) Молитва за упокојене чланове Цркве

Поред молитве за опроштај наших грехова, којима су посвећене две прве молитве, у трећој групи се налазе и две молитве за упокојене. Природно, поставља се питање: који је повод да се од празника Педесетнице Црква наглашено моли за упокојене? Разлог је, као и у случају покајања, избегавање свих израза туге у богослужбеном животу током претходног педесетодневног периода. У тексту самих молитава налазимо: „...Ти, Који си нас удостојио да и на овај свесавршени и спасоносни Празник примаш молитвена умилоствивљења за оне у аду, а дајеш нам и велику наду да ћеш послати олакшицу и утеху онима што пате (...), и душе до сада преминулих слугу Твојих упокој у месту дивном, у месту светлом (...), јер те мртви неће славити, Господе, нити ће се усудити да Те исповедају они у аду, него Те ми живи благосиљамо, и молимо, и молитве умилоствивљења и жртве Ти за душе њихове приносимо.” Пуноћа богопознања, која је Цркви откривена даром Светога Духа на Педесетницу, доноси као плод и молитвени вапај Богу да се сети упокојених православних хришћана. Смрт је поражена Христовим Васкрсењем, али смрт још увек чека свакога од рођених на земљи. Божји Син и Логос, вечан и недоступан страдању, Створитељ и Искупитељ света, узео је на Себе људску природу и

телом искусио страдање и смрт. Пут којим је прошао Христос пролази и сваки други човек. Ипак, после Његовога светлог Васкрсења, свака следећа смрт, парадоксално, није више сведочанство о поразу већ о победи Живота, јер: „Господе, нама слугама Твојим, није смрт када из тела излазимо и Теби, Богу нашем, долазимо него је то прелазак из најтужнијег у најкорисније, у најслађе, у покој и радост.” Уједно, у овим молитвама откривамо и смицао православног молитвеног милосрђа према упокојеним члановима Цркве: „Прими, дакле, Владико, молбе и мољења наша и упокој све: свачијег оца и мајку, и децу, и браћу, и сестре, и сроднике, и рођаке, и све до сада душе преминуле са надом Васкрсења живота вечнога; настани духове њихове, имена њихова упиши у Књигу Живота; смести их у наручје Авраама и Исака и Јакова, у Земљу живих, у Царство небеско, у Рај сладости, уводећи их свесветлим анђелима Својим у свете обитељи Твоје, васкрсавајући и тела наша у Дан у који си одредио, сходно Твојим светим и нелажним обећањима.” Црква нас тако учи молитвеном подвигу за упокојене као виду милосрдне бриге о њиховом спасењу.

Закључак

Молитве које приносимо на коленима током вечерња Педесетнице су јасно сведочанство о томе како Дух Свети руководи Црквом у њеном животу. Оне представљају извор за поучавање светотајинском и, уопште, духовном животу у окриљу Цркве. У њима видимо да божанска љубав грли читав свет. Бог нам дарује постојање, уједно желећи и чинећи оно што је неопходно да би свима било омогућено спасење. Ово спасење је обитавање у Божјој близини, наслађивање Његовим нествореним енергијама и вечна радост. Како би се верни удостојили овог Дара, потребно је да Га са љубављу прихвате и да у смирењу и благодарности моле од Бога опроштај грехова за себе и за читав свет. Управо се у томе и открива смисао јединствених и драгоцених молитава једног од најлепших вечерњих богослужења током црквене године – вечерња Педесетнице.

Црква – Светајна Христова

Епископ бачки др Иринеј ЦРКВА – СВЕТАЈНА ХРИСТОВА¹

Када говоримо о Цркви као Светајни Христовој, потребно је, најкраће могуће, објаснити термине *Црква* и *Светајна*. Код нас, нажалост, термин *Црква* многима није јасан. За неке, Црква је нека врста организације, где су се људи са истим уверењима и истим циљевима просто скупили, назвали се Црквом и, као што неке идеологије заступају своје идеје или неке партије своје програме, тако и та својеобразна организација „наступа са својим идејама”. Такви не виде неку суштинску разлику између Цркве и разних организованих облика било које религије на планети, или било које философије, или идеологије, и сличних феномена. То је потпуни промашај. Још горе је мишљење да се Црква тиче само свештенства, да само свештенство сачињава Цркву, а да су сви други само следбеници, пасивни „верници” (отуд у нашим медијима бесмислена стереотипна реченица: „Данас Црква и њени верници прослављају...” уместо једино правилног „данас Црква прославља...” или „данас верници прослављају...”).

Дакле, Црква уопште није никаква организација људског типа, макар била најзвишенија, најдуховнија, најдобронамернија; она се у суштини не би ничим издвајала од других сличних организација или религија хуманог опредељења и усмерења. Ипак, она се од њих коренито разликује. Сâм назив *Црква* то показује. У нашем језику реч *Црква* нема јасну етимологију, поготову што она својим пореклом и није српска реч ни уопште

Епископ бачки г. Иринеј на Литургији у Саборном храму о Педесетници

словенска реч. Она је поникла у грчком језичком миљеу и у нашем језику би гласила – *Дом Господњи, Дом Божји*. Већ самим тим називом указује се на то да Црква није обична људска творевина ни организација него да је неодојива од нашег искуства присуства и дејства Божјега. Овај назив је превладао код словенских и германских народа: речи *Црква, Church* на енглеском или *Kirche* на немачком, истог су порекла.

¹ Део предавања одржаног 11. јуна 2017. године у свечаној дворани Гимназије „Јован Јовановић Змај” у Новом Саду.

Црква – Светајна Христова

Грчки језик, из којег је већина хришћанских народа преузела тај термин, има и други, много чешћи израз за Цркву. Тај израз, *Ἐκκλησία*, јесте превод старозаветног јеврејског израза за заједницу изабраног народа Божјег, народа који једини чува праву веру у јединога Бога и који је носилац и чувар Откривења, тојест Завета, тог посебног јединства између Бога и човечанства. Завет се остварује кроз посебну врсту заједнице: Бог излази у сусрет људима, а људи који се одазивају Божјем зову или позиву прихватају Бога за свога Господа, за главну вредност свога живота. То је јесте Заједница или Сабор Божјег народа. Та реч, пренета у грчки језик, управо то и значи. Црква (*Ἐκκλησία*) значи *сабрање, сабор, заједницу*, али, понављам, не било какву него *богочовечанску* заједницу између Бога и људи. То је први аспект, а следећи је – Црква као заједница међу људима, али заједница која извире из заједнице са Богом и није замислива без ње. Давно је, на латинском језику, настала изрека која се приписује блаженом Августину и гласи: „Један хришћанин – ниједан хришћанин” („Unus christianus – nullus christianus”). Када имамо једног хришћанина, то је онда – ниједан хришћанин. Дакле, хришћанин не може бити један. Не може постојати, ни размишљати, ни живети ван Цркве, ван богочовечанске заједнице живота и спасења. Важно је да ово схватимо како бисмо избегли индивидуалистичко размишљање о Цркви и различите потпуно погрешне погледе на Цркву, на њено биће, који су, нажалост, доста раширени.

Друго објашњење неопходно је за појам *тајне*. У нашој хришћанској црквеној и богословској терминологији израз *тајна* се врло често чује. Најпре, говоримо о светим Тајнама. У свакодневном животу под тајном обично подразумевамо нешто што је скривено, прећутано, што треба држати у ужем кругу људи који могу или треба да знају тајну, а шта је њен најдубљи садржај није увек довољно јасно, па чак ни неопходно знати. Хришћански појам Тајне, међутим, није потпуно исти, као што и многи други појмови имају потпуно другачији садржај од оног који се среће у профаном, свакодневном говору. Тајна у цр-

квеном значењу, које укратко образлажем, у словенским језицима је еквивалент за грчки појам *μυστήριον* или латински *mysterium*. Смисао те речи није само и није толико у тајанствености, у езотеричном, скривеном садржају онога што се крије иза тајне или као тајна, него у искуству онога ко је посвећен у неку особену реалност, нарочито ону која превазилази наше биће, конкретно у духовну, благодатну реалност присуства и дејства Божјег у нашем животу.

Појам *мист* (познавалац тајне, „тајновидац”) или *мистагог* (онај ко уводи у тајну) је постојао већ у паганској религији грчко-римскога света. Назив *мистерија* је коришћен за одређене култове и њихове обреде. Тако се говорило о елефсинским мистеријама, о делфским мистеријама, о Изидиним мистеријама и тако даље.

У хришћанском смислу овај термин значи *бити унутар искуства које се примарно назива Тајна Христова*. Појам Тајне Цркве или Светајне Цркве уствари се своди на појам Тајне Христове о којој говори апостол Павле. Зашто Тајна? Зато што се тако означена стварност не може доживети и сазнати рационално, невезано за искуство. Само неко ко је искусио – и то не индивидуално него унутар заједнице народа Божјег, унутар саборног организма Цркве – благодатно присуство и дејство Господње јесте посвећеник у Тајну која, како каже апостол Павле, „превазилази сваки ум”, свако сазнање. Ми не можемо само интелектом докучити сав садржај живота у Христу и у богочовечанској заједници чија је Он Глава и Носилац.

Христос и Црква су двоједина и нераздвојна целина. Управо је Богочовек извор Цркве као бића, истовремено историјског и надисторијског, временитога и вечног, земаљског и небеског, човечанског и божанског. Дакле, биће Цркве се заснива управо на Христу као Оваплоћеном Богу, Богу Који је постао Човек, Богу Који се очовечио. И управо то неразориво, нераскидиво, неразрушиво јединство божанског и човечанског у једном Бићу, у једном организму, јесте Црква. Зато апостол Павле користи метафору људскога тела, људског организма, да би нам

Црква – Светајна Христова

Епископ бачки г. Иринеј беседи на Литургији у Саборном храму

дочарао органско јединство Христа и Цркве: „Христос је Глава Цркве.“ Сви ми, народ Божји, свеукупност верника, – при чему је неко свештеник, неко монах, а неко верник у свету, сасвим је свеједно, – сви заједно јесмо удови тога Тела, божанског и човечанског, и сви ми имамо једну вечну Главу, Личност Богочовека Христа. Ми смо, дакле, живе ћелије или живи органи једног – свеобухватног, саборног, богочовечанског – организма чија је Глава Христос. Зато и Сâм Христос каже: „Ја сам чокот, а ви сте лозе.“ Ко се, додаје, одвоји од чокота, сасуши се и у огањ се баца. Само уколико животворне сокове, духовне сокове вечног, неуништивног, божанског живота црпимо из заједнице са Живим Христом, са Животодавцем, живи смо и имамо могућност да живимо вечно. Видимо да Личност Богочовека, као јединствена богочовечанска Личност проширена на сву богочовечанску заједницу

која се темељи на тој Личности, сачињава Цркву. То је реалност која јесте историјска, али ипак остаје Светајна.

Зашто пак овде говоримо о Светајни Цркве, а не само о Тајни? Израз *Светајна* је краћи облик, уместо сложеног израза *Тајна над тајнама*. Његов аутор на свеправославном богословском плану јесте свети старац Јустин (Поповић). Појединачне свете Тајне, које извиру из Светајне Цркве, врше се увек ради раста и напредовања тог јединственог богочовечанског организма, а не само ради приватног или индивидуалног духовног усавршавања.

Постоји само један једини пут, пут Богочовека, и једно једино искуство, пут богоопштења и богопознања у Христу, Духом Светим. Постоји један једини организам, организам Цркве, у којем ми као појединци, као органи тога Тела, не само што ни у чему ни-

Црква – Светајна Христова

смо ускраћени, нити смо било чега лишени, нисмо, у односу на друге људе, мање слободни него нам се тек ту отвара бескрајна перспектива духовног раста до „мере раста пуноће Христове”, како пише апостол Павле. Христос је ради тога и дошао у свет – да премости јаз и провалију између Бога и човека, између Творца и Његове творевине. То је био једини начин. Није Христос био један од оснивача историјских религија који су иступили са својим учењем или религијским системом и који позивају људе да иду за њима – Буда, Мухамед и други – него је Он, уместо да нас позива издалека или свисока, сишао до нас, до најдубљих дубина нашег бића, и то када смо кроз грех били у најдубљем паду, дакле до дна пакла. На тај начин Бог *снисходи* човеку да би га *уздигао* ка Себи. Не зове са неке метафизичке, трансцендентне, за нас често потпуно апстрактне, висине него силази у најдубље слојеве и поноре нашега бића и живота, било да се ради о личности било о заједници, и отвара нам могућност да, кроз живот у Цркви Његовој, будемо учесници Његовог вечног живота. Зато је то, поред свега нашег искуственог доживљавања и сазнавања, увек Тајна, Светајна, а све појединачне свете реалности у којима се испуњавамо спасоносном божанском благодаћу називамо светим Тајнама – од крштења до Литургије, до причешћа на светој Литургији, када се на најприснији начин сједињујемо са Господом, када, како каже свети Јован Дамаскин, постајемо *једнотелесни* и *једнокрвни* са Христом у тој Тајни потпуног сједињења са Њим, кроз узимање Тела Његовог и Крви Његове.

Обично се говори о седам светих Тајни. Тај број је симболичан. *Седам*, у симболичком језику оријенталних народа, религија и философија, па и у Светом Писму Старог Завета, јесте симболичан број. Означава пуноћу или савршенство. То значи да се у тих седам најважнијих светих Тајни уклапају и све друге свештене Тајне или свештенорадње у Цркви. Зар би било могуће замислити да постоји нешто у Цркви што у себи нема сакрални, мистеријски карактер и да ишта вршимо као пуки обред или ритуал? То се не дешава. У свему призивамо Духа Светога. Сваки трену-

так, сваки догађај, сваки детаљ нашег живота се освећује и преображава – на све призивамо благодат Духа Светога. То није празан обред, то је реалан доживљај благодати Духа Светога. Али, понављам, све те појединачне свете Тајне извиру из једне свете Тајне – Тајне Цркве као богочовечанског Тела Христовог. Не постоји ништа – ни хришћански брак, ни света Тајна јелеосвећења („свештање масла”), нити било шта друго што називамо светом Тајном – што би постојало у неком слободном простору ван Цркве. Чином уласка у заједницу Цркве, сваки богослужбени чин бива потпуно испуњен и напуњен божанским садржајем. Зато, да би се схватио управо црквени, тојест саборни карактер сваке појединачне свете Тајне или свештене радње, мора се пре свега схватити да она извири из јединствене Тајне Цркве.

Светајна Цркве је уствари Тајна свете Литургије, свете Евхаристије, главног богослужења из којег извири свако друго богослужење, из којег извири све. Црква и Литургија нису две реалности него једна реалност. Црква није организација или институција која има своје специфичне програме и идејне садржаје и њих остварује. То је човекоцентрично и профано схватање Цркве. Црква се конституише тако што људи који су крштени у име Христово, који су у заједници са Њим и сачињавају Његово богочовечанско Тело, служећи свету Евхаристију, и сами постају Црква, остварују се као Црква, као богочовечански организам. Зато тамо где се не служи Литургија нема Цркве, а нема ни Литургије ван Цркве. Следствено, централна света Тајна, Светиња над светињама, истозначна је са Светајном Цркве. Не могу се једна од друге одвојити. Све друге свете Тајне извиру из Литургије и увиру у њу. Првобитно ниједна света Тајна није била вршена одвојено од свете Литургије него се вршила унутар ње, у њеном склопу. Тиме је изражаван коначни смисао светотајинског живота и, уопште, богослужбеног поретка – да нас уводи у Литургију и да буде органски, неотуђиви саставни део те јединствене небоземне космичке Литургије Цркве, која обухвата не само сав људски род него и сву творевину Божју.

Професор др Борис Стојковски: ОКРЕТАЊЕ ДУХОВНОМ ИДЕНТИТЕТУ КАО ПУТ ЗА БУДУЋНОСТ

У овом броју нашег листа објављујемо разговор са историчарем др Борисом Стојковским, професором на Одсеку за историју Филозофског факултета у Новом Саду и руководиоцем Центра за историјска истраживања при Филозофском факултету у Новом Саду.

Поштовани професоре Стојковски, благодарећи Вам на прилици за разговор, замолићу Вас да се укратко осврнете на значај великих јубилеја Српске Православне Цркве које смо недавно прославили – осам векова аутокефалности и један век од васпостављања Српске Патријаршије.

Најпре ми дозволите да и ја Вама захвалим на позиву да говорим за наш епархијски часопис. Посебна ми је част и задовољство да могу да разговарам са Вама о различитим темама из историје наше Цркве.

Два велика јубилеја о којима говорите, иако их дели више столећа, међусобно су нераскидиво повезана. Свети Сава, свакако најзначајнија личност српске историје, био је оснивач, утемељитељ и први архиепископ аутокефалне Српске Цркве. Његовом делатношћу је започела историја Српске Православне Цркве као кључне идентитетске, културне и, наравно, духовне установе српског народа. Иако је било и писмености и језика пре Светога Саве, од његовог доба заокружује се процес стварања једне самосталне средњовековне културе. Она није била имуна на утицаје ни Истока ни Запада, напротив, али је од Савиног времена постала самобитна и равноправна са другима.

Професор др Борис Стојковски на отварању научног скупа у Бачкој Паланци

Светосавско наслеђе остало је тако темељ развоја Српске Цркве кроз векове. И управо је то канонско и духовно јединство било кључно током много векова када су српски народ и његова Црква били под различитим властима – османском, хабзбуршком, млетачком. Сећање на Светог Саву, кнеза Лазара и Пећку Патријаршију, Светосавски и Косовски Завет, били су кључни заједнички именитељ који је одржао српски иден-

Разговор

Са предавања професора др Бориса Стојковског у Ветернику

титет. И када су се стекли услови, сплетом историјских околности, готово сва подручја насељена Србима (историјске српске земље и још неке друге земље) ујединила су се у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, касније Краљевину Југославију. Тада су се стекли и услови да се све црквене покрајине поново уједине у јединствену и самосталну Српску Православну Цркву.

Стога, већ из ових неколико редова се јасно види колики је био значај ова два велика догађаја и због чега је било толико значајно обележити их и прославити на прави начин. Оба ова догађаја носе са собом значајну историјску тежину у датим историјским епохама, али њихов допринос савременом обликовању српског духовног идентитета је такође немерљив.

Надовезујући се на претходни одговор, молимо Вас да нам приближите важност улоге српских јерараха кроз историју Српске Православне Цркве, почев од Светога Саве све до данас. Које су, гледано из угла историје, најважније одлике Завета којим је Свети Сава живео и делао, а који је предао својим наследницима на трону, а, преко њих, и свима нама?

Највећи корпус историјских извора остао је управо о јерарсима и првојерарсима и то није само случај са Српском Православном Црквом. Но, како је овде она у средишту наше пажње, довољно је истаћи само неколико личности. Пре свих и изнад свих – Светога Саву, опет да поновимо, кључну личност целокупне српске историје. Ту је затим и архиепископ Данило II; патријарси Јоаникије, Јефрем, Спиридон, – само да се задржимо на средњовековним јерарсима, – такође представљају значајне личности Цркве и државе. У нововековној историји – наравно, пратећи је од Макарија Соколовића, преко Арсенија Чарнојевића – стижемо до оних јерараха који су се борили за очување српског идентитета у инославним државним оквирима. Зато је ту посебно значајна улога Карловачке митрополије, па споменимо и Платона Атанацковића, Висариона Павловића, Стефана Стратимировића, Јосифа Рајачића, Германа Анђелића и бројне друге епископе и митрополите. Они су били образовани, угледни људи свога времена, који су били део свих модерних европских токова, али су истовремено били и чувари Светосавског Завета. Утицај барока на Православље и *vice versa* је можда најбољи показатељ ових речи.

Разговор

Огромна је заслуга српских јерараха кроз историју што су се уз Цркву развијали писменост, култура и школство. Иницијативама српских јерараха формиране су бројне добротворне установе, али и болнице, сиротишта, прихватилишта у тешким временима, нарочито током светских ратова.

Када све ово имамо у виду, добијамо и одговор шта је тековина српских епископа, архиепископа, митрополита и патријараха кроз историју. Рад на очувању православне вере и духовности, очување идентитета, као и дијалог са представницима других религија и народа, јесте оно што је чинио и Свети Сава. Просветитељска и мисионарска делатност Цркве је такође један важан аспект који ни данас никако не би смео да се занемари. То је све једно богато наслеђе архипастирске делатности у претходних нешто више од осам столећа.

Можете ли нашим читаоцима предочити најзначајније историјске етапе живота Епархије бачке, са освртом на њен значај кроз векове?

Извесно је да је Епархија бачка постојала у времену османске владавине. Нажалост, мало је података о првим епископима и целокупној црквеној организацији. Манастир Бођани је вероватно настао крајем средњег века, док први помен манастира Ковиља потиче из 1578. године. У том периоду треба тражити и корене Епархије бачке, са првим седиштем у Сегедину. Из османских пописа се види да су повремено по насељима постојали свештеници, али је сасвим нејасно у којој мери је то било парохијско свештенство, а у којој мери се пак ради о сталним миграцијама.

Но, ти магловити корени представљају основ за период од 1690. године. Доласком Срба у Хабзбуршку монархију Епархија бачка је постала једна од најважнијих дијецеза Карловачке митрополије. Нови Сад и Сомбор нарочито, као и Суботица и Сегедин, представљали су најважније градове Епархије. Иако је у прва два града број Срба био велики, а у друга два су ипак православни били

изразита мањина, током 18. и 19. века Епархија бачка је радила на организовању, описмењавању и образовању Срба на простору свог деловања. Она је била и значајан заступник пред државним властима, а дуго времена је заступала и православне Румуне и Русине који су били њени верници. Када гледамо и градове, видимо да је значај мисије коју је усмеравала Бачка дијецеза био веома видљив и на локалном плану, где се српске заједнице у бачким градовима и местима окупљају управо око Цркве. Настају и српске читаонице, певачка и добротворна друштва, задужбине и слично.

Од 1918. године почео је врло тежак период. Он је, наиме, био обележен Другим светским ратом и напором Епархије бачке, светог владике др Иринеја (Ћирића), као и црквених општина, посебно суботичке, да се спасе што више логораша из злогласнога Шарвара. Током Другог светског рата наша Епархија је претрпела огромна страдања, како за време мађарске окупационе управе тако и под влашћу такозваних ослободилаца, односно за време једнако богоборног атеистичког режима.

Тек од деведесетих година прошлога века можемо пратити побољшање ситуације. Започето је враћање имовине која је одузета током и после Другог светског рата, веронаука је враћена у школе, а Црква и, у оквиру ње, Епархија бачка наново добијају своје место у свим значајним порам друштва.

Како сагледавате чињеницу да је током историје српски народ заједно са својом Црквом претрпео многобројна искушења, недаће, а у новијој историји, нажалост, и велика страдања, али да је, упркос свим тим изазовима, опстао и, хвала Богу, опстаје до данас? Шта треба из овога да научимо и потом, убудуће, и да примењујемо?

Средњовековна епоха редак је пример симфоније Цркве и државе. Србија је тада остварила византијски идеал, који у самој Византији није био ни близу испуњен. Вишевековно одсуство државе, те принуђеност Срба

Разговор

да се, идентификовани као верска групација, боре за опстанак, условио је веома тесну везу народа са Црквом. Нажалост, осим развоја, Црква и народ су заједно, како сте изврсно приметили, претрпели тешка страдања, превасходно у 20. веку, али и раније. Данас, такође, можемо пратити физичке и вербалне нападе на Српску Православну Цркву, преко које се, у суштини, стигматизује читав народ. Управо у Вашем питању је, у великој мери, садржан и одговор на њега. Јер, сама чињеница да су и Црква и народ опстали, упркос толиким прогонима и погромима, речито сведочи да је то јединство било гарант преживљавања и у најтежим околностима. И то је једини пут за будућност: окретање свом духовном идентитету, заједничка борба против напада и наметања некаквих квазивредности које са собом вуку покушаје разградње цивилизације какву знамо.

Молим Вас да нам представите делатност Центра за историјска истраживања при Одсеку за историју Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, на чијем челу се налазите.

Центар за историјска истраживања основан је 20. фебруара 2015. године, одлуком Савета Филозофског факултета у Новом Саду, а на предлог Одсека за историју. На његовом челу се, све до прошле године, налазио уважени колега професор др Светозар Бошков, а, од септембра прошле године, та одговорност је спала на моју недостојност. Током претходних осам година Центар за историјска истраживања (ЦИИ) је организовао неколико научних скупова, од тога три управо у сарадњи са Епархијом бачком, као и са Историјским архивом у Смедереву, Покрајинским секретаријатом за пољопривреду, водопривреду и шумарство и другим научним установама. Осим тога, много радимо на популаризацији историјске науке. Као организациона јединица Одсека за историју, Центар за историјска истраживања је учествовао на три Фестивала науке и образовања у организацији Уни-

верзитета у Новом Саду, организовао је низ стручних путовања у земљи и иностранству у сарадњи са Одсеком за историју, развијао едукативно-дидактичку игру за децу „Арена цивилизација” и активно учествовао на свим промоцијама Филозофског факултета. Важна је и издавачка делатност Центра, који је суиздавач или издавач неколико монографија из археологије, класичних наука и историје, као и више зборника радова заједно са Епархијом бачком, Историјским архивом Смедерева и другим установама.

У плану је још сличних делатности, за које се надамо да ће бити реализоване током 2023. и 2024. године. О свему ћемо радо обавештавати Ваше читаоце и позивати Вас да узмете учешћа у предстојећим догађајима.

Која би била Ваша порука читаоцима Винограда Господњег?

Духовност, култура, наука и просвета су нераздвојне и томе нас управо и учи досадашња историја Српске Православне Цркве. Сваки научник, односно наставник, мора бити и истински просветитељ, а то не може остварити без јасне и јаке идентитетске свести.

Друга порука за све је да се историјом и културом занимају слушајући и читајући само проверене и квалитетне ауторе. Живимо у добу када су псеудонаука и пропаганда свуда око нас и тога треба да се сви заједно клонимо. Као што у свету има много *лажних пророка*, који веру тумаче врло произвољно, исто је и са историјом, медицином, физиком, па и многим другим наукама. Останимо заједно зато на бранику научне истине и, наравно, истине нашег постојања.

Уважени професоре Стојковски, у име уредништва нашег листа, срдечно Вам захваљујем на овом разговору и желим Вам успех у Вашем даљем раду!

Хвала и Вама, уважени оче Милане, и радујем се даљој сарадњи!

Разговарао презвитер др Милан Бандобрански

Презвитер Вељко Васиљев: О СВЕНОЋНОМ БДЕНИЈУ

У новом броју листа *Виноград Господњи* објављујемо одговор презвитера Вељка Васиљева на питање:

Можете ли нам рећи нешто више о пракси служења свеноћних бденија?

На свом путу од Вирсавеје ка Харану, старозаветни патријарх Јаков заноћи у Ветиљу, као што нам је познато из Књиге постања. Те ноћи он „усни, као лестве које стајаху на земљи, а врхом дотицаху небо и, гле, анђели Божји по њима се пењаху и силажаху. Господ бејаше на врху и рече: *Ја сам Господ, Бог твога оца Авраама и Бог Исаков*” (ИМојс. 28, 12 – 13). Уставши од сна, Јаков схвата да је то кућа Божја и врата небеска (ИМојс. 28, 17). У лествама које је у сну видео свети патријарх Јаков Предање наше Цркве препознаје праобраз (пралику) Пресвете Богородице, која је, рађајући Самога Оваплоћенога Бога Логоса, спојила небо и земљу и преко које је Бог сишао на земљу како би човека узвео на небо.

У исто време, можемо рећи да су ове лестве праобраз светих богослужења, јер она имају за циљ да непрестаном славосло-

вљењу Бога блажених анђелских редова на небу присаједине словесна бића на земљи, која имају „жељу да учествују у њиховом хору у хармоничном славословљу, на земљи као и на небу” (Јован Фундулис, *Словесно богослужење*, стр. 252). Праотац Јаков је поменуто Божје откривење, као и друга богојављења, доживео управо током ноћи. Штавише, његов сусрет са Богом „лицем у лице” (ИМојс. 32, 30), када је добио име *Израиљ*, збио се после целоноћне борбе, која је трајала до сванућа (ИМојс. 32, 24).

Из наведених примера можемо закључити како је период ноћи благословен за молитву. Томе нас учи и свети пророк и цар Давид на много места у својим псалмима, саветујући нас: „У ноћима уздигните руке своје ка Светињи и благословите Господа” (Пс. 133, 2).

Излазак Израиља из Египта такође почиње ноћу (ИМојс. 12, 29), а „Господ је дању ишао пред њима у стубу од облака да би им показивао пут, а ноћу у стубу од огња да би им га осветљавао, тако да су путовали и дању и ноћу. Није се уклањао испред народа стуб од облака дању, ни стуб од огња ноћу (ИМојс. 13,

Са свеноћног бденија у Светосавском храму у Новом Саду

Оче, да те питам

Са свеноћног бденија у Светосавском храму у Новом Саду

21 – 22). Чињеница да је мудрацима од Истока на сличан начин звезда показивала пут ка новорођеном Спаситељу (Мат. 2, 2) наводи нас на закључак да се њихово путовање ради богопоклоњења дешава ноћу, баш као што и пастири, којима анђели саопштавају *радост велику* о Рођењу Исуса Христа, чувају „стражу ноћу код стада својих” (Лук. 2, 8).

На више места у светом Јеванђељу читамо о томе како се Господ Христос ноћу моли Оцу Своме и Оцу нашем. После једне ноћне молитве, Господ хода по води, а потом Га ученици Његови препознају као Сина Божјег (Мат. 14, 33). На другом месту читамо како Христос „проводи сву ноћ у молитви” пре него што одабира Своје ученике и апостоле (Лук. 6, 12). И, напослетку, пред Своје страдање, Господ ноћ проводи у молитви у Гетсиманији, позивајући одабране ученике да се моле са Њим и прекоревајући их: „Зар не могосте један час пробдети са Мном?” (Мат. 26, 40).

Имајући све наведено у виду, нимало не чуди чињеница да су хришћани од најранијих времена волели и желели да, поред дневних молитава, и ноћ проведу у молитви, било личној било заједничкој у виду свеноћног бденија. Ту жељу хришћана да се моле без престанка (1Сол. 5, 17) и да на свему благода-

ре на најпотпунији начин спроводе у дело монаси Свете Горе Атонске, који прихватају бденија као један од битнијих сегмената свога живота. Они свеноћним бденијем украшавају и прослављају сваки празник, испуњавајући и одредбе Типика, који празнике дели на мале, средње и велике, док за велике и поједине средње празнике прописује вршење ове службе.

По својој структури, свеноћно бденије обједињује све службе дневног круга. Почиње вечерњим богослужењем, на које се надовезује јутрење и води нас ка светој Литургији. Читаво бденије је за нас једна велика припрема да снажније доживимо свету Евхаристију. У вези са свеноћним бденијем значајне су речи блаженопочившег старца Емилијана Симонопетрита: „Да би неко заиста имао снажан доживљај богослужења, богослужењу треба да претходи једна снажна ноћ. Човек који сву ноћ преспава не може ићи да свим својим бићем прославља Бога. Чак и ако успе у томе, то ће бити безбојно, слабо! Црква ће се сабрати, Христос ће сићи, биће послана свештена благодат, али ти ћеш отићи наг, какав си и ушао. Јер, у крчагу можда има много вина, али ћеш ти узети онолико колико стаје у твоју чашу. Ако је мала, узећеш мало. Ако је велика, узећеш много. Ако не стаје ништа, јер је пуна других ствари, уопште нећеш захватити од вина које весели срце (Пс. 103, 15)” (архимандрит Емилијан, *Богослужење – ишчекивање и виђење Бога*, стр. 105).

Свеноћно бденије се може служити и у парохијским храмовима, наравно не толико често као у једном манастиру и можда не толиког трајања, али оно јесте својеврстан подстрек духовном буђењу једне парохијске заједнице. Знаменити професори богословља и учитељи побожности, попут блажене успомене професора Јована Фундулиса, виде бденија као решење проблема данашњице – како да празници који падају у радне дане не буду само „празници пензионера и незапослених”. „Уз мало труда, запослени могу да одговоре својим верским и професионалним дужностима када им се са расуђивањем остави време неопходно за одмор” (Јован Фундулис, *Литургија 1. Увод у свето богослужење*, стр. 149).

Оче, да те питам

У Солуну се служи много таквих бденија у току године, али увек у другом храму. Међутим, мало је познато да је у старини и у нашем народу била позната оваква врста молитвеног подвига. Знаменити новосадски свештеник и градоначелник Алимпије Поповић сведочи о овоме у својим *Успоменама*. Присећајући се почетака своје свештеничке службе у Пакрацу, где је службовао пред Први светски рат, он дословце овако пише: „Од старина је остао обичај (повод је била колера која је страшно косила, па је после службе у поноћ наводно престала о Малој Госпојини) да се, шест дана до Госпојине, сваке ноћи у поноћ обавља бденије са Литургијом, те смо редовно у поноћ одлазили (...). На те поноћне службе долазио је приличан број старијих жена, а понешто и људи, са запаљеним свећицама у руци, тако да је тај поход био пун мистике” (Алимпије Поповић, *Успомене*, стр. 149). Видимо, дакле, да је и наш народ познавао свеноћна бденија, било као молитвени вапај пред Господом, било, као у овом случају, као знак благодарности за избављење од неке невоље.

Древна пракса свеноћних бденија је данас најразвијенија у Грчкој Цркви, али није заступљена једино у њој него је, негде више, негде мање, присутна у већини помесних Православних Цркава. У нашој помесној Цркви никад није била сасвим заборављена, али је увелико била атрофирала под неповољним утицајима и још неповољнијим историјским околностима. У наше време је, благодаћу Божјом, спонтано обновљена, те се свеноћна бденија служе не само у појединим већим манастирима (у нашој Епархији у манастиру Ковиљу, на пример) већ и у парохијским храмовима у Београду, Новом Саду, Суботици, Палићу, Нишу, Крушевцу и другим градовима, као и мањим местима.

Остаје још да кажемо неку реч о духовној користи коју задобијају они који се одлучују за овакав подвиг и бденијску прославу празника. Већ смо поменули како је ноћ погоднија за молитву јер нас разне бриге не ометају у молитви и не одвлаче нашу пажњу. Томе додатно доприноси и то што нема толико светлости у току ноћи, те је лакше да

и ми пажњу усмеримо према ономе што нам сâмо богослужење својим поретком истиче и на што нам указује. Непрестано тињање кандилâ пред ликовима Спаситеља и Пресвете Богородице на иконостасу подсећа нас да смо се ради Господа сабрали и да молитву не смемо да запостављамо. Када наступи битнији део богослужења, пале се кандила и свеће и на другим местима у храму, упозоравајући нас на већу будност и пажњу. Читавим током свеноћно бденије има своју динамику којом нам помаже да богослужење снажније доживимо.

Искуство Цркве, с правом названо Свето Предање, јесте оно што је за нас православне најбољи светионик који нам показује да ли идемо добрим путем. У своје богато искуству Црква чува беседе једног светог Оца који се у четвртном веку родио у нашим крајевима. Реч је о светом Никити Ремезијанском, великом пастиру и мисионару свога времена. Од њега имамо сачуване две беседе у којима својој пастви, на брижан и сликовит начин, говори о свеноћном бденију. Он их овако поучава: „Знамо да многи људи одвајају део ноћи за некакав посличак како би удовољили својим старијима, посебно како би за себе извукли неку корист. И то сматрају за добит, радосни што могу да жртвују од свог сна. И Соломон управо хвали жену која је вредна и при светиљки преде вуну. Додао је да из тог разлога расте хвала њеном мужу (...). Ако си свет, воли бденија, да би се, стражећи бдењем над својом ризницом, сачувао у светости. Ако си грешник, тим пре жури да се очистиш бдењем и молитвом док, ударивши се у прса, све чешће узвикујеш: *Очисти ме од тајних (сагрешења) и од вољних (сагрешења) сачувај слугу свога* (Пс. 19, 13 – 14)” (Свети Никита Ремезијански, *Сабрана дела I*, стр. 229).

На крају, надајући се да нећемо поспати и дозволити да непријатељ посеје кукољ уз добро семе (Мат. 13, 25) већ да ћемо будни и спремни дочекати Спаситеља Христа, подсетимо се још једампут Псалмопојца и са њим завапимо: „Добро је хвалити Господа и певати Имену Твоме, Вишњи, објављивати ујутро милост Твоју и истину Твоју током ноћи” (Пс. 91, 2 – 3).

Библијски појмовник

Протојереј-ставрофор Милован Миодраговић: САБОРНЕ ПОСЛАНИЦЕ

У новозаветној збирци богонадахнутих списа налази се седам краћих списа, односно писама које називамо Саборне посланице. То је посебан део Светога Писма Новог Завета, који се у неким древним рукописима и каталозима налази после Посланица светог апостола Павла (у Мураторијевом фрагменту, Синајском кодексу, каталогу Картагинског сабора, код Јевсевија Кесаријског, светог Григорија Богослова и многих других Отаца Цркве), а у неким другим старим рукописима, као и новијим издањима, оне се налазе после Дела апостолских, а пре Посланица светог апостола Павла (у Ватиканском и Александријском кодексу, код светих Атанасија Великог, Кирила Јерусалимског, Јована Дамаскина и других Отаца Цркве). Има разлике и у редоследу самих Саборних посланица – у неким издањима на почетку збирке је Посланица Јаковљева (као што је у нашој Библији), а у неким преводима на првом месту су Прва и Друга посланица Петрова, а Јаковљева посланица је на претпоследњем месту, пре Посланице Јудине (издања Лутеровог превода Библије). Саборних посланица има седам и то су: Јаковљева, Прва и Друга Петрова, Прва, Друга и Трећа Јованова и Јудина. Док Посланице светог апостола Павла имају назив по имену адресата, примаоца, – дакле, Цркве у месту или личности којој су упућене, – Саборне посланице носе назив по имену писца. Називају се Саборним посланицама јер имају саборни, васељенски карактер: упућене су свим вернима, а не некој од Цркава или појединој личности (изузетак чине Друга посланица Јованова, која је упућена одређеној црквеној заједници – „изабраној госпођи и деци њеној” – и Трећа посланица Јованова, која је упућена одређеној личности – „Гају љубљеноме”). Прва посланица Јованова названа је Саборном већ од 2. века, а црквени историчар Јевсевије Кесаријски их у 4. веку све заједно именује Саборним посланицама, указујући притом на то да је тај назив већ постојао. До 4. века постојале су сумње у аутентичност не-

ких од Саборних посланица, те оне нису биле свуда прихватане као канонске. Када су напokon признате од свих као канонске, назване су Католичанским или Саборним посланицама. О томе сведочи и њихов назив на Западу *Epistulae canonicae* (Канонске посланице). У издањима и тумачењима на немачком говорном подручју називају се *Kirchenbriefe* (Црквене посланице), а неки их називају и *General Epistles* (Опште посланице).

Саборна посланица светог апостола Јакова

Ову посланицу написао је „Јаков, слуга Бога и Господа Исуса Христа” (1, 1), а Црква је већ од апостолског нараштаја препознала да је то свети апостол Јаков, брат Господњи, први епископ Цркве Божје у Јерусалиму, човек праведан и побожан, који је због своје праведности био поштован од свих. То илуструје јудејски историчар Јосиф Флавије записујући предање да су многи разорење Јерусалима 70.

Библијски појмовник

године доживљавали као казну Божју због каменовања Јакова Праведника.

Посланица у пет поглавља даје драгоцену упутства о врлинском животу у вери која је увек делатна, увек дејствујућа у добру. Попут старозаветних пророка, писац диже глас против социјалне неправде и позива све, како оне који поседују материјална богатства тако и оне сиромашне и гладне, да се не деле него да буду заједничари Цркве служећи другоме у љубави. Било је мишљења неких библиста, углавном западних, да су извесне теолошке поставке у овој посланици у супротности са учењем светог апостола Павла да се човек не оправдава делима закона него вером Исуса Христа (Гал. 2, 16), док се у Јаковљевој посланици указује на потребу делатне вере и да је вера без дела мртва (2, 20). Међутим, нема ту никаквих супротности. Можда је само другачије изражено исповедање исте вере која је по својој природи делатна и која неизоставно „кроз љубав дела“ (Гал. 5, 6), јер „као што је тело без духа мртво, тако је и вера без дела мртва“ (Јак. 2, 26).

Писац ове посланице је човек велике вере и наде у помоћ и заштиту Божју и у снагу молитве Цркве. „Болује ли ко међу вама? Нека дозове презвитере црквене и нека се моле над њим, помазавши га уљем у име Господње. И молитва вере ће спасти болесника и подигнуће га Господ; и ако је грехе учинио, опростиће му се“ (5, 14 – 15). На овим речима је библијски утемељена света Тајна јелеосвећења. Свети апостол Јаков, брат Господњи, поручује да оно што ми нисмо у могућности да учинимо, увек можемо да молитвено иштемо од Онога Који све може, од Свемогућег Господа, јер „много је моћна усрдна молитва праведника“ (5, 16).

Прва саборна посланица светог апостола Петра

Ова Посланица је упућена хришћанима у расејању, у Малој Азији – „изабранима који странствују у расејању по Понту, Галатији, Кападокији, Азији и Витинији“ (1, 1). Писац, свети апостол Петар, теши их и храбри подстичући их да се напајају снагом страдања Господа и Спаситеља Исуса Христа, Који је

пострадао као Праведник за неправеднике, за грехе наше (ср. 3, 18), и да чувају истиниту веру која је вреднија од злата пропадљивога (ср. 1, 7). Првоврховни апостол Христов обраћа се хришћанима који живе у расејању и које прогоне не римске власти већ њихови сународници, незнабошци. Зато их писац позива да буду у послушности државној власти и њеним представницима (ср. 2, 13 – 14). Посланица је написана у Риму, највероватније око 64. године, пре почетка гоњења хришћана од стране римских власти.

Друга саборна посланица светог апостола Петра

Другу саборну посланицу свети апостол Петар упућује највероватније истим адресатима којима је упутио и своју Прву саборну посланицу, али је сада допуњује осталим темама, као и саветима да се чувају од лажних, јеретичких учења и других опасности које стоје на путу спасења верних.

Једна од централних тема ове посланице је Други долазак Господа Христа и време када ће се то збити. Апостол указује да је наше схватање времена релативно, да Господ не доцни него због дуготрпљења Свога неће да ико пропадне већ да се сви покају (ср. 3, 9 – 10). Апостол позива на будност указујући на Спаситељево обећање да ће Дан Господњи доћи као лопов ноћу (ср. 3, 10).

Прва саборна посланица светог апостола Јована

Свети апостол и јеванђелист Јован Богослов ову посланицу пише као циркуларно писмо на адресе више Цркава, у којем упозорава хришћане различитог узраста на опасности од разних јереси, а посебно од докетâ, који су порицали реално Оваплоћење Сина Божјег. Насупрот лажним учењима, свети Јован одговара апостолском вером и опитном чињеницом Оваплоћења, смрти и Васкрсења Сина Божјег. „Љубљени, не верујте свакоме духу него испитујте духове јесу ли од Бога; јер су многи лажни пророци изишли у свет... Сваки дух који признаје да је Исус Христос у телу дошао, од Бога је; а сваки дух који не признаје да је Исус Христос у телу дошао није од Бога и

Библијски појмовник

то је дух Антихриста” (4, 1 – 3). Основна тема ове посланице је љубав, љубав према Богу и према ближњима, што је уједно и главна тема светог Јеванђеља по Јовану. Уколико се љубав према Богу не манифестује љубављу према браћи и сестрама, онда није права љубав. Зато, Апостол љубави заповеда: „Ко љуби Бога, да љуби и брата својега” (4, 21).

Друга саборна посланица светог апостола Јована

Писац се представља као старешина, презвитер, што је за примаоце ове кратке посланице било довољно да схвате да писмо долази од светог апостола Јована Богослова, љубљеног ученика Господњег. Посланица је упућена некој од малоазијских Цркава којој аутор преноси поздраве чланова Цркве у којој се он налази, а то је, највероватније, Ефеска Црква.

Трећа саборна посланица светог апостола Јована

Посланица је директно упућена Гају љубљеноме, који је био пријатељ и, вероватно, духовно чедо светог Јована, кога писац хвали због његове делатне вере и гостопримства. Име Гај било је често у римском друштву апостолског времена. У Новом Завету то име се спомиње више пута (Дела ап. 19, 29; 20, 4; Римљ. 16, 23 и I Кор. 1, 14).

Саборна посланица светог апостола Јуде

Писац је Јуда, „слуга Исуса Христа и брат Јаковљев”, дакле, брат Јакова, брата Господњег по телу (*брат* овде стоји уместо *сродник*, сходно јеврејском језичком узусу онога времена), што ће рећи да је и он сâм брат Господњи, али радије истиче себе као

слугу Господа Исуса Христа. Посланица је поучног карактера и позива адресате, а то су највероватније хришћани у Палестини, да чувају у чистоти истиниту хришћанску веру и да по њој живе у свакој побожности.

Ово су само кратке напомене о Саборним посланицама које имају за циљ да читаоце упуте на што чешће читање библијскога текста како би узрастали „у благодати и у познању Господа нашега и Спаса Исуса Христа” (II Петр. 3, 18), јер, како каже свети апостол Павле, „све је Писмо богонадахнуто и корисно за учење, за карање, за исправљање, за васпитавање у праведности. Да буде савршен Божији човек, припремљен за свако добро дело” (II Тим. 3, 16 – 17).

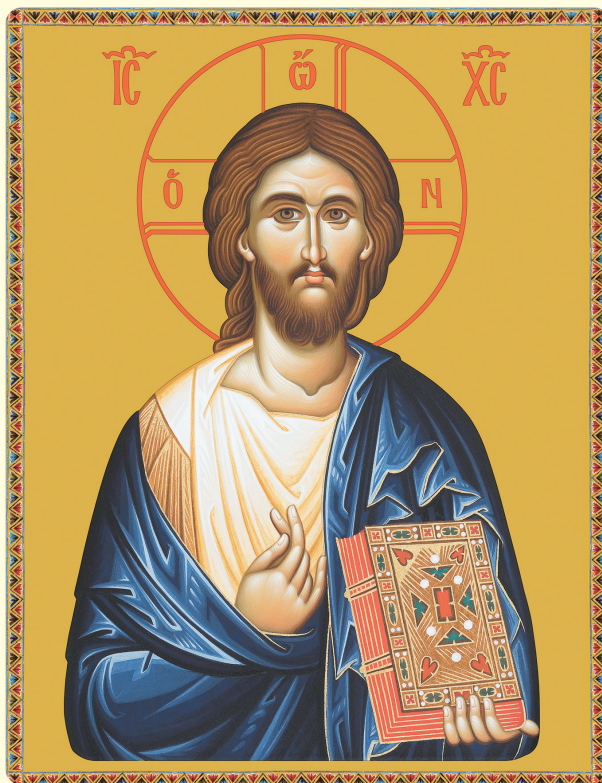

Из светоотачке ризнице

Свети Јован Златоуст: БЕСЕДА НА РЕЧИ „А У ПОСЛЕДЊИ ВЕЛИКИ ДАН ПРАЗНИКА” (Јов. 7, 37) (Предео свети Иринеј, епископ бачки, исповедник вере)

„А у последњи велики дан празника стајаше Исус и повика говорећи: Ко је жедан нека дође Мени и пије. Ко у Мене верује, као што Писмо рече, из утробе његове потећи ће реке воде живе” (Јов. 7, 37 – 38).

Који прилазе божанственој проповеди, пазећи на своју веру, треба да имају жеђ као жедни људи и да распаљују у себи исту онакву живу жељу као и они. Тако ће са више поузданости моћи сачувати оно што се проповеда. Јер, када жедан човек узме пехар, приноси га себи с много ватрене жеље и тада се смири. Тако и који слушају божанске беседе: ако их приме са жеђу, никада неће престати док не испију. А о томе чега треба свагда бити жедан и гладан, речено је ово: „Блажени гладни и жедни правде” (Мат. 5, 6). А овде вели Христос: „Ко је жедан, нека дође Мени и пије.” Те речи значе: никога не довлачим силом и насиљем него ако је неко веома жедан и гори жељом, тога зовем. А због чега Јеванђелист означаје „у последњи дан велики”? Зато што су и први и завршни дан празника били велики дани, а дани између та два проводише се понајчешће у чашћењу. Но зашто вели „у последњи”? Зато што су тога дана сви били на окупу. Првога дана Господ није дошао, а браћи је рекао разлог. Али ни другога ни трећег дана не говори нешто тако, да не би оно што каже било ослабљено, јер се спремаху да иду на чашћење. А последњег дана, када одлажаху кући, даје им путне намирнице за спасење и виче, једно, да покаже смелост, а друго, зато што је много света. А да покаже да је говорио о мисаоном пићу, додаје: „Ко у Мене верује, као што Писмо рече, из утробе његове потећи ће реке воде живе.” Овде за срце каже утроба, као што и на другом месту вели: „И закон Твој усред утробе моје” (Пс. 39, 9). Али, где је речено у Светом Писму: „Из утробе његове потећи ће реке воде живе”? Нигде. Па шта онда значе речи: „Ко у

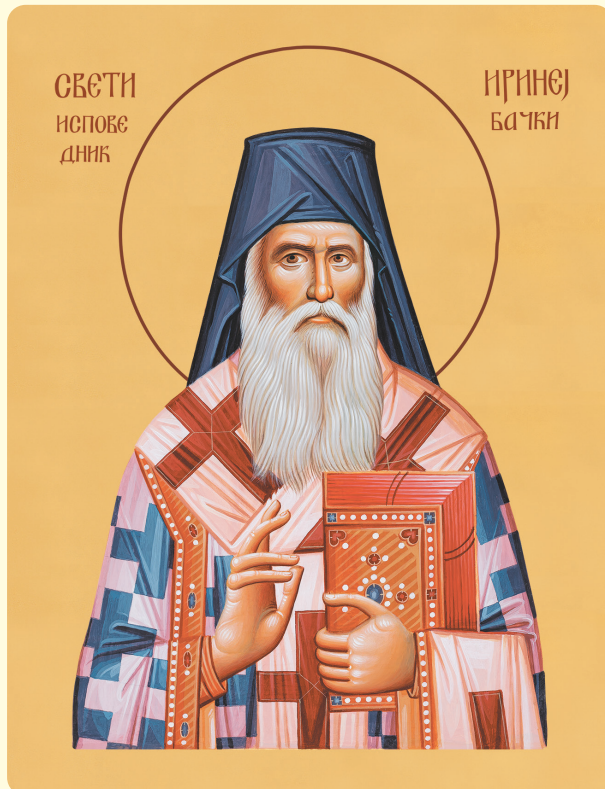
Господ Исус Христос

Мене верује, као што Писмо рече”? Ту треба тако метнути тачку, да речи „из његове утробе потећи ће” буду речи Самога Христа. Јер зато што су многи говорили: „Овај је Христос” (Јов. 7, 26) и још: „Када дође Христос, зар ће више чудеса учинити?” (Јов. 7, 31). Зато Христос показује да треба имати право сазнање и уверити се не толико чудима колико Писмом. И заиста, иако видеше да чини чуда, не примаху Га за Христа него, напротив, беху спремни да кажу: „Зар не рече Писмо да ће Христос доћи од семена Давидова?” (Јов. 7, 42). Зато се Христос често бави тим, желећи да покаже да не избегава доказе из Писма, опет их упућује на Писмо. Дакле, мало пре је говорио: „Истражујте Писма” (Јов. 5, 39), па онда: „У Пророцима је написано: *И биће сви научени од Бога*”

Из светоотачке ризнице

(Јов. 6, 45); исто тако: „Мојсије вас оптужује” (Јов. 5, 45). А овде вели: „Као што Писмо рече, из његове утробе потећи ће реке воде живе” (Јов. 7, 39). Тим речима наговештава богатство и изобиље благодати. Исто то казује и на другом месту речима: „Извор воде која тече у живот вечни” (Јов. 4, 14), тојест имаће велику благодат.

Свети Иринеј Исповедник, епископ бачки

Дакле, на овом месту је назива живот вечни, а на оном вода жива. Назива је жива зато што она увек ради. Јер благодат Духа, кад уђе у душу и учврсти се у њој, тече јаче од ма којег извора, не престаје, не пресуши се и не застаје. Да покаже, дакле, у исти мах и како је дар благодати неисцрпан и како се не дâ исказати њен рад, назвао ју је извор и реке – не једна река него безбројне. А на оном месту бујност воде приказује речју *тече*. Ово што кажем биће сваком јасно ко се сети мудрости Стефанове, језика Петрова, силе Павлове, како их ништа не могаше задржати нити им се одупрети – ни јарост народна, ни силовитост тиранска, ни замке демонске, ни

свакодневне смрти – него као реке које јуре с великим замахом, тако и они: све захватаху и ношаху са собом. „А ово рече о Духу”, вели, „Кога требаше да приме они који верују, (...) јер Дух Свети још не беше дат.” Па како су онда пророци прорицали и чинили толика чуда? Ево како: апостоли нису Духом терали зле духове него влашћу добивеном од Христа, као што Сâм рече: „А ако ја помоћу Веелзевула изгоним демоне, синови ваши чијом помоћу изгоне?” (Мат. 12, 27). Тако говораше зато да покаже да пре крста нису сви изгонили Духом него влашћу добивеном од Њега. Зато тек кад их хтеде послати говораше: „Примите Духа Светога” (Јов. 20, 22). А затим читамо: „Сиђе Дух Свети на њих и тада чињаху чуда.”

А о томе како их је слао, не вели се: даде им Духа Светога него: „Даде им власт”, говорехи: „губаве очистите, демоне изгоните, мртве дижите, на дар сте добили, на дар и дајите” (Мат 10, 1, 3). А пророцима сви признају да су имали дар Духа Светога. Но та је благодат опала, отишла и престала на земљи од онога дана када је речено: „Оставиће се ваша кућа пуста” (Мат. 23, 38).

А и пре тога дана почела је опадати. Јер у њих не беше више пророка нити благодат лебдијаше над њиховом светињом. Према томе, Дух Свети је био одузет да се тек доцније обилније излије. То раздавање Духа почело је после Крста не само обилније него и са већим даровима. А и заиста је дар био веће чудо када се на пример вели: „Не знате каквога сте ви Духа” (Лук. 9, 55); и још: „Јер не примисте духа ропства... него примисте духа усиновљења” (Римљ. 8, 15). И стари су имали Духа, али нису Га предавали другима; напротив, апостоли су испунили Духом безброј људи. Дакле, зато што су имали тек да приме такву благодат, јер још не беше дана, зато вели: „Јер Дух Свети још не беше дат.” Говорехи, дакле, о тој благодати, Јеванђелист вели: „Јер Дух Свети још не беше”, тојест не беше дарован, „јер Исус још не беше прослављен”.

Извор: *Недеља свете Педесетнице – празничне службе*, са грчког превео епископ бачки Иринеј (Ћирић), Ујвидек² 1942, стр. 151 – 154.

² Као место издања у књизи је наведено Ујвидек, будући да тадашња мађарска окупациона власт није дозвољавала назив Нови Сад, где је књига објављена 1942. године.

О АВИ МОЈСИЈУ

13. Причали су како се ава Мојсије, идући према Петри, уморио од пута и рекао у себи:

— Како ћу овде скупити воде?

И дође му глас који рече:

— Уђи и немој ништа бринути.

И он уђе. И посете га неки од отаца, а он имаше само један крчаг воде, па, скувавши мало леће, подели је. А беше старац веома забринут, те се, улазећи и излазећи, молио Богу. И одмах наиђе један кишни облак изнад Петре и напуни све његове судове. После тога упиташе га оци:

— Реци нам, зашто си улазио и излазио?

А старац им вели:

— Потужио сам се на Бога: „Довео си ме овамо и, ево, немам воде да Твоје слуге пију.” Зато сам улазио и излазио, док нам је није послао.

14. Рекао је ава Мојсије да је човек дужан да умре у односу на свога сабрата, како га не би осуђивао за нешто.

15. Још је рекао:

— Дужан је човек да умртини себе за сваку злу ствар, пре него што напусти тело, како не би никоме нанео зло.

16. Још је рекао:

— Ако човек нема у своје срцу осећање да је грешан, Бог га неће услишити.

А неки брат упита:

— Шта значи „да има у своје срцу осећање да је грешан”?

Старац рече:

— Онај ко носи властите грехе, не види грехе свога ближњега.

17. Још је рекао:

— Ако дело није у сагласности са молитвом, узалуд се човек труди.

А неки брат упита:

— Шта је то сагласност дела и молитве?

Старац рече:

— Када не чинимо оно за шта се молимо. Заиста, када човек напусти своје жеље, тада постаје близак са Богом, а Он прима његову

молитву.

18. Упита један брат:

— Шта је то што помаже у сваком човековом труду?

А старац вели:

— Бог је тај Који помаже, јер је писано: „Бог нам је Уточиште и Сила, Помагач у великим невољама које нас сналазе” (Пс. 46, 1).

Упита брат:

— А шта је са постовима и бдењима које човек чини?

Старац му вели:

— Они душу чине смиреном, јер писано је: „Види моје смирење и мој труд и остави своја сагрешења” (Пс. 25, 18). Ако душа доноси све те плодове, Бог је због њих милостив према њој.

Упита брат старца:

— Шта да чини човек са сваким искушењем које му долази или са сваком помисли ненависника?

Старац му вели:

— Дужан је да плаче пред добротом Божјом, како би му ова помогла и лакнуће му одмах ако зна како да се моли; јер, писано је: „Господ је Помагач мој и нећу се бојати шта ће ми учинити човек” (Пс. 119, 6).

Упита га брат:

— Ево, човек туче свога слугу за грехе које је овај починио. Шта ће рећи слуга?

Старац одговори:

— Ако је добар слуга, рећи ће: „Помилуј ме, сагрешио сам!”

Рече му брат:

— Ништа друго да не каже?

Старац вели:

— Не. Јер када себи натовари прекор и каже: „Сагрешио сам”, одмах Бог бива милостив према њему. А врхунац свега је у томе када неко не осуђује свога ближњег. Заиста, када је рука Господња побила све првенце у земљи египатској, није било дома у коме неко не беше убијен.

Упита га брат:

— Шта значе те речи?

Старац му одговори:

Старечник

— Ако пазимо да сагледамо своја сагрешења, нећемо видети сагрешења свога ближњега. Јер лудост је да човек који има свога покојника остави њега и пође да оплакује покојника свога ближњега. А да умреш за свога ближњега значи да носиш своја сагрешења и да не бринеш за сваког човека да ли је овај добар или да ли је онај лош; да не чиниш зло ниједноме човеку, нити да у своје срцу смишљаш лукавост на некога, нити да понижиш некога ко лоше поступа, нити да слушаш онога ко злоставља свога ближњега, нити да

се радујеш са оним који чини зло своме ближњему; никога немој оговарати већ реци: „Бог зна свакога”; не веруј ономе што прича оговарач, нити се радуј његовим причама, нити мрзи онога ко оговара свога ближњега. Ето, то значи да не осуђујеш.

Немој бити непријатељ ни са једним човеком и немој задржавати непријатељство у своје срцу; немој мрзети онога који је непријатељ свом ближњему. А то је мир. Тиме теши себе; ускоро ће, благодаћу Бога Логоса, доћи камата и вечни спокој. Амин.

О АВИ МАТОЈУ

1. Говорио је ава Матоје:

— Желим или лак и трајан подвиг или онај подвиг који је од почетка тежак, али краток траје.

2. Још је рекао:

— Што се више човек приближава Богу, то више себе види као грешнога. Јер пророк Исаија, када је видео Бога, назвао је себе бедним и нечистим.

3. Још је говорио:

— Када сам био млађи, говорио сам себи: „Можда нешто добро чиним”, а сада када сам остарио, видим да немам у себи ниједног доброг дела.

4. Још је рекао:

— Не зна Сатана каквом страшћу се душа поражава. Он, наиме, сеје, али не зна да ли ће жњети; сеје помисли на блуд, на оговарање, а исто тако и на остале страсти. И када види којој страсти душа тежи, њу даје.

5. Посети неки монах аву Матоја и каже му:

— Како то да Скићани остварују више од Писма љубећи непријатеље више него себе?

Рече му ава Матоје:

— Ја, опет, онога ко ме љуби, љубим као самога себе.

6. Питао је монах аву Матоја:

— Шта да чиним ако ме брат посети у време поста или ујутро када сам жалостан?

Рече му старац:

— Ако се не жалостиш и једеш заједно са својим братом, добро чиниш. А ако не чекаш никога и једеш, то је по твојој вољи.

7. Причао је ава Јаков:

Посетим једном аву Матоја, па када сам хтео да се вратим, рекох му:

— Хоћу да посетим Келије!

А он на то рече:

— Поздрави с моје стране аву Јована!

И када сам дошао ави Јовану, рекох му:

— Поздравља те ава Матоје!

Старац ми рече:

— Ава Матоје, „гле правог Израиљца, у коме нема лукавства” (Јов. 1, 49).

А када се наврши година, посетим поново аву Матоја и пренесем му поздрав аве Јована. А старац ће на то:

— Наравно, нисам достојан старчевих речи, али ипак ово знај: када чујеш старца да хвали ближњега више него себе, тај је доспео до велике мере савршенства. Јер у томе је савршенство: да прослављаш ближњега више него себе.

Старечник, Беседа, Нови Сад 2020, стр. 247 – 253.

Презвитер Срђан Јанковић: ХРАМ СИЛАСКА СВЕТОГА ДУХА НА АПОСТОЛЕ У МОШОРИНУ

Село Мошорин се још од 16. века налази поред реке Тисе, на падинама Тителског (Шајкашког) брега, у данашњем Јужнобачком округу. Прва мала православна богомоља саграђена је 1739. године од меканог материјала (черпића) и била је покривена шиндром. Била је посвећена светом оцу Николају Мирликијском. Садашњи храм подигнут је на другом месту у селу и посвећен је празнику Силаска Светога Духа на апостоле. Дозволу за његову градњу Мошоринци су добили 1797. године од аустријског Дворског ратног савета, а цркву су подигли већ следеће, 1798. године. Храм је осветио тадашњи владика бачки Јован (Јовановић).

Црква је једнобродна грађевина са звоником, складних димензија и fine чипкасте орнаментике на спољним фасадама. Иконостас је изграђен у дуборезу непознатог резбара. Иконе у уљу на дрвеној подлози, које је сликао Ђорђе Пецкић из Велике Кикинде, имају изузетну уметничку вредност. Током грађанског рата 1848 – 1849. године црква није спаљена.

Храм Силаска Светог Духа на апостоле у Мошорину

Од изградње до данашњих дана, мошорински храм је неколико пута обнављан, последњи пут 2013. године, када је уређена фасада и када су у прозоре уграђена два витража.

Из летописа

У Мошорину се налази и задужбина светог свештеномученика проте Светозара Влашкалића, изграђена на брегу, а посвећена празнику Преноса моштију светог оца Николаја. Саграђена је у српско-византијском стилу, са два кубета, а према плану архитекте Ђорђа Табаковића, који је за узор имао цркву Лазарицу у Крушевцу. Иконостас и зидне слике осликао је Урош Предић 1934. године. Освећење је 1938. године извршио свети владика Иринеј (Ћирић), епископ бачки, исповедник вере.

Многобројни свештенослужитељи су службовали у мошоринској парохији током њене историје дуге 225 година. То су: Гавра Николић, Аврам Риђички, Стефан Станковић, Милан Вукосављевић, Василије Поповић (уредник листа *Српче* и уредник духовног листа *Православље*, који је излазио у Београду 1871 – 1873. године), Стеван Парошки, свети свештеномученик Светозар (Влашкалић) и многи други.

Мошорин је изнедрио многобројне велике и учене људе, који су много задужили како Мошорин тако и српски народ кроз векове. Споменућемо само неке од знаменитих Мошоринаца: Андреја Бањац, посланик на Мајској скупштини; Максим Теодоровић Зорић, генерал царске руске војске; Светозар Милетић, политички вођа Срба у Српској Војводини; академик Исидора Секулић, књижевница; свештеномученик Чеда (Еремић), парох жабаљски (пострадао у Погрому јануара 1942. године); свештеномученик Георгије (Живанов), парох жабаљски,

Кивот са моштима светог свештеномученика Светозара (Влашкалића)

један од оснивача и први секретар Фудбалског клуба „Војводина“ (пострадао у Погрому јануара 1942. године); Васа Мијин, српски одбојкаш и освајач златне медаље на Олимпијским играма у Сиднеју 2000. године.

На Бадњи дан, 6. јануара 2023. године, у храм Силаска Светог Духа на апостоле у Мошорину свечано су пренете мошти светог свештеномученика Светозара (Влашкалића), који је, као парох мошорински, мучки убијен у злогласном Погрому у Бачкој 1942. године.

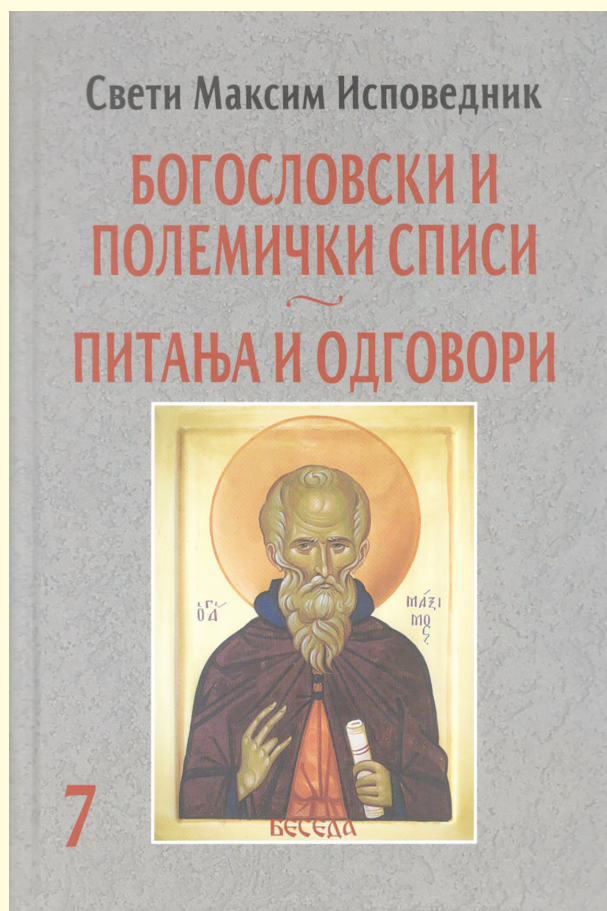
Катихета Ђорђе Гојић: СЕДМИ ТОМ ДЕЛА СВЕТОГА МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА

(Свети Максим Исповедник, *Богословски и полемички списи. Питања и одговори, Беседа*,
Нови Сад 2022, 557 стр.)

У издању *Беседа*, издавачке установе Епархије бачке, 2022. године је објављен седми том дела светог Максима Исповедника под насловом *Богословски и полемички списи. Питања и одговори*.

Први део књиге су *Богословски и полемички списи*, који се баве догматским хриштолошким темама. Списи су насловљени углавном или према адресатима којима су упућени или према тематици о којој говоре. Све списе красе богословска промишљеност и прецизност, а велики број списа је поткрепљен цитатима великих светоотачких ауторитета, на које се свети Максим често позива и којима верно следује (ср. стр. 32). У списима је очигледна жеља да се учење Цркве објасни свима, без изузетка, са надом да ће реч Божја бити усађена у душе свих оних који их буду читали. Језичка дубина, својствена светом Максиму, присутна је и у овим списима.

Други део књиге представља три засебна списа светог Максима Исповедника у којима он тумачи одређена места из Светог Писма. Први спис носи назив *Питања и одговори* и то је уједно најдужи спис по коме је цео други део књиге добио име. Овај спис нам доноси 239 питања, која су разне личности повремено упућивале светом Максиму. Питања су сажета, јасна и прецизна и углавном се тичу значајних библијских места, мада има и оних која се тичу појединих одељака из дела светих Отаца. Своје одговоре на питања свети Максим је сабрао у збирку око 626. године. Временом су, због различитих црквених и богословских потреба, одређени делови из ове збирке издвајани у засебне мање целине и тако је настало и неколико краћих збирки, које су сабране и у књизи која је пред нама. Други спис је *Писмо светог Максима Теопемпту Схолластику*. У њему свети Максим, у форми одговора на питања, тумачи неколико новозаветних одељака. Трећи спис је *Тумачење педесет и деветог псалма*. Свети Максим овај

псалм назива псалмом који је намењен „онима који ће се изменити“ (стр. 506), јер по свом садржају исти псалм алудира на човеково спасење и обожење у Христу. Тумачења светог Максима у овим списима су јасна, често веома сажета, поучна, и откривају нам и објашњавају дубљи смисао библијске и светоотачке мудрости.

Иако ова књига изобилује богатим садржајем, централна тема која се преплиће кроз обе целине књиге тиче се Христовог Оваплоћења и човековог врлинског живљења. Свети Максим нас подсећа да је Христос постао Човек, у свему једнак нама осим у греху (ср. Јевр. 4, 15). Поставши Човек, Христос није умањео, изменио или уништио Своје Божанство већ је неизмењено остао Бог (ср. стр. 56 – 57; 121). Због ове истине Христа и називамо

Издавачка делатност

Богочовеком. У тој богооткривеној истини се састоји и тајна нашег спасења, а исту ту тајну нам обзнањује и проповеда свети Максим. Но и више од тога – читајући тумачења светописамских одељака, упознајемо се са саветима светог Максима како да се практично и животно, помоћу врлина, упустимо у духовну борбу којој је крајњи циљ наше уподобљавање Богочовеку Христу, у Којем је наше спасење.

Пут до човековог спасења јесте пут свакодневног подвига и врлинског начина живота. На свом путу човек плови узбурканим морем искушења, која стрпљиво подноси и одгони од себе кроз делатни подвиг (стр. 345). Но, када човек допусти да га искушења савладају и удаљи се од подвига и врлине, отвара врата греху. Због тога свети Максим и говори да када човек усахне врлином обилује грехом, а када усахне грехом обилује врлином (стр. 375 – 376). Човек је позван да победи искушења и грех и да благодаћу Божјом задобије спасење тако што ће, најпре врлином и добрим делима, исцелити своје удове, потом исцелити своја чула, како би на ваљан начин приступио свету око себе, да би на крају, благодаћу Божјом, стекао савршенство созерцањем бо-

жанственог знања (стр. 250). Ово савршенство омогућио нам је Христос – безузрочни Логос, Узрок неограничене благодати (стр. 55).

Ова књига представља неисцрпно благо богословске мудрости, која се сваким својим словом ослања на Предање Цркве. Но књига није само збирка богословских и догматских списа већ представља и сабрано благо животне мудрости коју нам преноси свети Максим, потребне човеку на његовом путу спасења. Ова мудрост није ништа друго до библијска мудрост, односно мудрост коју је Бог вековима откривао људима, а коју су записали богонадахнути библијски писци. Ову мудрост сведочио је и свети Максим јер је знао да је она сигуран пут ка човековом спасењу. Свети Максим је желео да помогне људима на њиховом путу спасења и то му је, како је и сам рекао, било надахнуће приликом састављања списа (стр. 124). Због тога, превод књиге која је пред читаоцима јесте драгоцен бисер који сведочи Спаситеља Христа и који има снагу да људима помогне на њиховом путу ка Царству Божјем, а лично усвајање записаних речи и њихова актуелизација у нашем животу јесте сигуран корак ка нашем личном преображају, који нам дарује Оваплоћени Христос.

Са часа веронауке: ДЕСЕТ БОЖЈИХ ЗАПОВЕСТИ (други део)

Вероучитељ: Драга децо, на данашњем часу ћемо наставити наш разговор о Божјим заповестима. Како гласи пета Божја заповест?

Вања: Пета заповест гласи: *Поштуј оца свога и матер своју, да ти добро буде и да дуго поживиш на земљи.*

Вероучитељ: Шта нам говори ова заповест?

Милан: Ова заповест нам говори да треба да поштујемо своје родитеље и да им будемо послушни. Њима, својој мајци и свом оцу, дугујемо своје животе. Али не треба да заборавимо ни да имамо и Оца небеског, Коме треба да смо вечно захвални јер је створио све што постоји.

Свето Писмо нас учи да је непослушност према родитељима грех. Није могуће имати поштовање према Богу без поштовања према родитељима. Непоштовање родитеља је непоштовање Бога. Поштовање Бога и родитеља показује нашу љубав према њима.

Вероучитељ: Шта нам још Бог поручује преко ове заповести?

Милица: Бог нам поручује да треба да слушамо своје родитеље. Све што нам они кажу, говоре нам из добре намере и из љубави према нама, за наше добро. Они су старији од нас, а знамо да човек треба да поштује старије. Они имају много више искуства од нас, боље од нас знају шта је исправно, а шта није. Они нас радо саветују и радо своје искуство деле са нама. Они су путоказ у нашој младости, а ми ћемо бити њихова подршка у старости. Треба да будемо захвал-

Ликовни рад Лазара Секулића, ученика II-6 разреда Основне школе „Жарко Зрењанин” у Новом Саду

Ликовни рад Луке Станишића, ученика II-6 разреда Основне школе „Жарко Зрењанин” у Новом Саду

ни својим родитељима на свему што чине за нас. Захвалност и поштовање родитеља показују нашу љубав према њима.

Вероучитељ: Како гласи шеста Божја заповест?

Из школске клупе

Ликовни рад Михајла Лончара, ученика II-6 разреда Основне школе „Жарко Зрењанин” у Новом Саду

Маша: Шеста Божја заповест гласи: *Не убиј!*

Вероучитељ: Шта значи ова заповест?

Максим: Бог је створио свет и човека из љубави. Сваком живом бићу дао је живот, могућност да живи и да се радује животу. Живот је највећи дар Божји. Човек не сме никоме, па ни самоме себи, да ускраћује тај Божји дар. Не треба заборавити ни то да је сваки човек створен по лику Божјем, односно да личи на Бога и да је у њега утиснут лик Божји.

Вероучитељ: Шта нам говори ова заповест?

Теодор: Кроз ову заповест Бог нас подсећа на светост живота и на то да је живот дар Божји. Штавише, Бог нас позива да ширимо љубав и да волимо све људе. Када неког волиш, никада му нећеш наудити. Не треба заборавити ни то да је Бог наш заједнички Отац небески и да смо сви међусобно браћа и сестре у Христу.

Вероучитељ: Како гласи седма Божја заповест?

Милица: Седма Божја заповест гласи: *Не чини прелјубу!*

Вероучитељ: Шта значи ова заповест?

Филип: Бог је створио првог човека Ада-

ма у рају. Он је имао све што му је било потребно, али је био једини човек и није било других људи. Адам је због тога био тужан и усамљен. Бог му је онда створио жену и Адам више није био сам. Међу њима је постојала љубав и они су рађали децу. Плод љубави је живот. Љубав мушкарца и жене представља заједницу радости, зато је потребно да буду једно другом верни.

Вероучитељ: Шта значи ова заповест за нас?

Катарина: Када неког заволимо и када нас неко заволи, потребно је да искажемо ту љубав. Љубав је највећа врлина. Кроз заједницу љубави настаје нови живот и испуњава се Божја заповест о љубави. Да би заједница била успешна, њени чланови треба да се воле и поштују, да буду верни и искрени једни према другима.

Вероучитељ: Како гласи осма Божја заповест?

Тадија: Осма Божја заповест гласи: *Не кради!*

Вероучитељ: Шта значи ова заповест?

Михајло: Ова заповест говори о томе да је грех украсти нешто што је туђе. Човек би требало да се труди да вредно ради како би створио све оно што му је потребно. Потребни су му храна, пиће, одећа, смештај и друге ствари које му живот чине лакшим. Украсти нешто туђе, што је неко створио својим трудом, јесте грех, јер је то вређање и непоштовање другог, а тиме се показује и лењост онога који краде.

Вероучитељ: Шта ова заповест значи за нас?

Јелена: Значи да би требало својим радом заслужити све оно што нам је потребно за живот. Супротно од крађе, требало би да помажемо своје ближње, нарочито сиромаше и угрожене, и да увек пружамо помоћ онима којима је помоћ потребна. Уместо да само

Из школске клупе

узимамо једни од других, боље је да делимо оно што имамо.

Вероучитељ: Како гласи девета Божја заповест?

Јован: Девета Божја заповест гласи: *Не сведочи лажно на ближњег свог!*

Вероучитељ: Шта значи ова заповест?

Теодора: Бог је Љубав и Истина. Зато би увек требало да говоримо истину. Искреност је веома важна особина која би требало да краси сваког хришћанина. Љубав и истина увек иду заједно. Лаж је грех и увек има за циљ лоша дела или спречавање добрих дела. Онај ко лаже друге показује да нема љубави према њима. Прећуткивање истине је такође облик лагања.

Вероучитељ: Шта за нас значи ова заповест?

Мирослав: Потребно је да будемо искрени према другим људима и да градимо однос са њима на љубави и искренности. Како чинимо – тако ће нам бити узвраћено. Као што не бисмо волели да нас неко лаже, ни ми не би требало да лажемо своје ближње. Реч *ближњи* не односи се само на наше сроднике. Сви имамо заједничког Небеског Оца, те смо сви браћа и сестре. Ближњи је за нас сваки човек и не треба никога да осуђујемо нити да окривљујемо, нарочито не за дела која нису починили.

Вероучитељ: Како гласи десета Божја заповест?

Ксенија: Десета Божја заповест гласи: *Не пожели ништа туђе!*

Вероучитељ: Шта она значи?

Ђорђе: Ова заповест нам говори да не би требало желети ништа што припада неком другом. Слична је са осмом Божјом запо-

Ликовни рад Данице Куртеш, ученице II-6 разреда Основне школе „Жарко Зрењанин” у Новом Саду

вешћу, која гласи: *Не кради*, и заправо је употребљује. Бог нам осмом заповешћу говори да не крадемо, а овом заповешћу нам поручује да не треба ни да пожелимо оно што нам не припада. Ако неко пожели нешто туђе, вероватно ће то бити први корак ка кршењу осме Божје заповести.

Вероучитељ: Шта значи ова заповест за нас?

Наташа: Значи да би требало да будемо задовољни оним што имамо и да не желимо ништа што припада другима. На пример, ако ми се свиди оловка неке моје другарице, у реду је да купим исту такву оловку – то није грех. Али је грех да јој оловку узем или да ми је она позајми, па да јој ја ту оловку не вратим.

Вероучитељ: Драга децо, хвала вам на тачним одговорима. Важно је да све што смо на прошлом и овом данашњем часу научили о Божјим заповестима поштујемо и понашамо се у складу са њима, да их примењујемо на делу, а не само на речима.

Радујем се нашем следећем сусрету на часу веронауке! Збогом!

Ученици: Збогом, вероучитељу!

Приредио катихета Ђорђе Гојић са ученицима Основне школе „Петар Кочић” у Темерину.

Актуелности

Недеља Томина у Саборном храму у Новом Саду

У Недељу Томину, 10/23. априла 2023. године, на светој архијерејској Литургији у Саборном храму у Новом Саду началствовао је Његово Преосвештенство Епископ бачки господин др Иринеј. Преосвећеном владици Иринеју саслуживали су Његово Преосвештенство Епископ мохачки господин Дамаскин, свештено братство Саборног храма и новосадски ђакони.

Са свете Литургије у Томину недељу у Саборном храму

У беседи после прочитаног јеванђелског одељка, Епископ бачки Иринеј је нагласио: „У прочитаном јеванђелском одељку из Јеванђеља по Јовану описује се сусрет апостола Томе са Васкрслим Господом. Остали апостоли су већ били видели Васкрслога Господа у неколико наврата, али апостол Тома се тада није налазио са њима. Када су после апостоли казали апостолу Томи да су видели Господа, он је био толико потресен и запањен да није могао да поверује и због тога је одговорио: *Док не видим ране од клинова на Његовим рукама, не метнем прст свој на ране од клинова и не метнем руку своју у ребра Његова, нећу веровати.* Међутим, када се, после осам дана по Васкрсењу, Господ јавља пред свима, па и пред Томом, рекао му је: *Ево, сада се увери, стави прст свој и руку своју!* Тома на то одмах одговара: *Господ мој и Бог мој!* На сáмо виђење Господа он је одмах исповедио веру у

то да је Он Богочовек. Зато Господ каже у наставку: *Поверавао си јер си ме видео. Блажени су они који не видеше, а вероваше.* Јер, вера је, уствари, духовно виђење.”

Епископ бачки др Иринеј учествовао на свечаној академији поводом Дана Библиотеке Матице српске

У петак, 28. априла 2023. године, у свечаној дворани Матице српске одржана је свечана академија поводом Дана Библиотеке Матице српске. На почетку свечаног програма, Епископ бачки господин др Иринеј је благословио скуп и упутио присутнима поздравне речи: „По нашој вери, Откривење Божје, богонадахнута Божја реч, постоји не само као усмено предање или као жива реалност у Цркви него и у виду књиге, што не може бити случајно, односно без Промисла Божјег. Та чињеница – да постоји Свето Писмо, да постоји Библија, да постоји књига или књиге за које велимо да нису само чисто људска творевина него да су Божји

дар Цркви и свету – показује да књига има, међу разним другим творевинама људскога духа, посебно место и вредност за нас који смо чланови Цркве и баштиници оне културе коју је Црква створила и међу нашим прецима и у читавој тадашњој Европи, после и широм света, од које, нажалост, данас перу руке многи у Европи, а ја се надам да наш народ то неће учинити. Напротив, са друге стране, извео бих из тога кратак закључак, али надам се јасан и онима који засада уствари не желе да разумеју овакве поруке: свака књига која одражава вечне вредности, додао бих и врлине – реч која се данас систематски избегава као непожељна за такозвану секуларну Европу – свака књига која у себи садржи вредносне садржаје, врлинске, етичке, духовне, сазнајне и друге, самим тим је, неком невидљивом, али веома реалном нити, повезана са Књигом

Актуелности

над књигама, са Светим Писмом, сведочећи оно што је добро, што је лепо, што је истинито, што је вечно и непролазно. Зато свака библиотека, а посебно ова часна Библиотека Матице српске – која је најугледнија и можда најбогатија у нашој Отаџбини – заслужује наше најдубље поштовање и сви који су се од почетка до данас трудили у њој и трудиће се убудуће, заслужују нашу благодарност и љубав, а, наравно, то све нас обавезује.”

Обраћање Епископа бачког др Иринеја у Матици српској

Поздравне речи упутили су и професор др Драган Станић, председник Матице српске, и г. Дејан Савић, саветник председника Републике Србије за културу. *Беседу о књизи и библиотеци* изговорио је г. Селимир Радуловић, управник Библиотеке Матице српске. Професор др Зоран Ђерић прочитао је саопштење жирија о добитнику награде *Златна књига библиотеке Матице српске*, а потом је управник Библиотеке матице српске уручио награду др Владимиру Пишталу, који је тим поводом изговорио пригодну беседу. На крају свечане академије уручене су захвалнице Библиотеке Матице српске Библиотеци Града Београда и мр Катици Шкорић. У уметничком делу програма учествовао је хор Богословије Светог Арсенија из Сремских Карловаца. Свечаној академији поводом Дана Библиотеке Матице српске присуствовали су Епископ мохачки г. Дамаскин и протојереј-ставрофор Јован Милановић, ректор Богословије Светог Арсенија у Сремским Карловцима, као и многобројне личности из јавног и културног живота Новог Сада.

Празник Светог Николаја Жичког – слава добротворне установе Епархије бачке „Владика Платон Атанацковић”

У среду, 20. априла / 3. маја 2023. године, на празник Светог Николаја Жичког, прослављена је слава добротворне установе Епархије бачке „Владика Платон Атанацковић”.

Свету Литургију у Саборном храму у Новом Саду, којој је молитвено присуствовао Епископ мохачки г. Дамаскин, викар Епископа бачког, служио је протојереј-ставрофор Бранко Ђурчин, настојатељ Вазнесенског храма у Новом Саду, уз саслужење свештенства Епархије бачке.

После заамвоне молитве, Преосвећени Епископ мохачки г. Дамаскин је благословио славске дарове принете у част светог Владике Николаја (Велимировића), а потом се обратио присутнима преносећи бла-

гослов Епископа бачког г. Иринеја и честитајући делатницима добротворне установе Епархије бачке славу: „Данас прослављамо заиста великога, и пред Богом и пред људима, светога Николаја. Бог га је обдарио великим даровима: попут Василија Великога био је велики подвижник, велики монах и трудољубац, обновитељ нашега монашког живота и наших манастира; попут Григорија Богослова био је надахнути песник и дубоки богослов; попут Јована Златоуста био је ненадмашни проповедник и омиљени владика. Данас желимо посебно да захвалимо свима онима који помажу добротворној установи наше Епархије, свима онима који се труде, али и свим оним волонтерима и свима онима који своје руке дају да би се та помоћ пружила потребитима. Са друге стране, посебну благодарност исказујемо и свим оним добротворима који помажу, који су помагали и који ће помагати ову добротворну установу, знајући увек да само дела љубави остају, односно да само оно што поклонимо другима јесте наше.

Актуелности

Благосиљање славских дарова поводом славе Добротворне установе Епархије бачке

По томе ће нас Бог препознати, јер, како стоји у Делима апостолским, *блаженије је давати него примати.*"

Протојереј Миодраг Шипка, архијерејски намесник новосадски први, прочитао је текст архијерејских грамата признања, које је Епископ мохачки г. Дамаскин уручио господи: Анђелку Касаповићу из Чикага, Ненаду Драшковићу из Новог Сада, Жељку Павловићу из Ветерника, Владиславу Костићу из Новог Сада и госпођи Звездани Марјанац из Ветерника.

Захвалнице добротворне установе Епархије бачке „Владика Платон Атанацковић“ за несебичну љубав, духовну и материјалну подршку у реализацији добротворне делатности додељене су господи: Слободану Миланку, Бојану Станојевићу, Слободану Симићу, Душану Матићу, Зорану Савовићу, Дарку Ђуровићу и госпођи Драгани Прибишев.

Празник Светог великомученика Георгија – слава Саборног храма у Новом Саду

У суботу, 23. априла / 6. маја 2023. године, житељи Новог Сада свечано су прославили храмовну славу Саборног храма Светог великомученика Георгија. На светој архијерејској Литургији началствовао је Његово Преосвештенство Епископ бачки господин

др Иринеј, уз саслужење Његовог Преосвештенства Епископа мохачког господина Дамаскина, као и новосадских свештеника и ђакона. Пред почетак свете Литургије, Епископ бачки господин Иринеј рукопроизвео је у чин чтеца господина Владимира Стојчића, вероучитеља из Новог Сада.

У својој архипастирској беседи после прочитаног јеванђелског зачала, Преосвеће-

Благосиљање славских дарова у Саборном храму у Новом Саду

ни владика Иринеј је поучио верни народ о празнику Светог великомученика Георгија поручивши: „Светитеља од нас деле многи векови. Он је живео у четвртм веку, био је војник, данашњим речником казали бисмо – официр, војвода у римској војсци, веома истакнут, познат, омиљен и на самом царском двору. Али, пошто је непоколебиво исповедао веру у Христа као Бога и одбијао да поштује лажне богове, идоле којима су се званично клањали у то време у Римској Империји, а хришћанство забрањивали и прогонили, био је подвргнут страшним мукама. Мучење светог Георгија је трајало данима. Бог га је штитио, помагао, исцељивао током његових

страдања, али, на крају, ипак је погубљен и на тај начин је постао мученик.”

После заамвоне молитве извршен је трократни опход око светог храма, а потом су освештани славски дарови, које је принео г. Александар Хорњак. Светој Литургији су присуствовала господа: Игор Црнобарац, заменик градоначелника Новог Сада, др Радивоје Стојковић, директор Гимназије „Јован Јовановић Змај” у Новом Саду, и Никола Перваз, председник Црквене општине новосадске.

Прослављена храмовна и градска слава у Кули

На празник Светог апостола и јеванђелиста Марка, у понедељак, 25. априла / 8. маја 2023. године, прослављен је престоини празник храма у Кули, који се од ове године прославља и као слава градског насеља Кула. Прослава храмовне и градске славе у Кули почела је у навечерје празника бденијем које је служио протонамесник Даниел Кобиљски, парох сивачки.

На дан празника, на светој архијерејској Литургији началствовао је Епископ мохачки г. Дамаскин, викар Епископа бачког, уз саслужење свештенства Епархије бачке. Беседећи после прочитаног јеванђелског одељка, Преосвећени Епископ мохачки Дамаскин је, између осталог, рекао: „Данас прослављамо и празник и храмовну славу, а то је свети апостол и јеванђелист Марко, коме су ваши преци, у давна времена, посветили овај храм. Он је био ружа у једном трњаку, био је светлост у тами незнабоштва, био је комад злата међу земљом, али, постојаном вером и љубављу, он је успео да посеје реч Христове науке на чудесан начин, јер му је Господ помагао. Ни његова проповед није могла да прође без страдања и на крају је и он сâм положио свој живот за реч Божју и Господу је предао дух свој. Драга браћо и сестре, наш народ је овом Божјем угоднику посветио многе храмове. Учење и житије светог апостола и јеванђелиста Марка говори нам да и ми треба да имамо такву веру, такво поверење и такву љубав у Господа. Нека би Господ и нама дометнуо вере као што је дометнуо светим апостолима; да нам

Епископ мохачки г. Дамаскин са новоручиоположим ђаконом Стеваном Јањином

дâ поверења у Његов Промисао и, изнад свега, да нам дâ љубави да волимо Бога, а, волећи Бога, да волимо и ближњега.”

У току свете Литургије епископ Дамаскин је у чин ђакон рукоположио Стевана Јањина, вероучитеља из Жабља. По заамвној молитви, извршен је трократни опход око храма, а потом је владика Дамаскин благословио славске дарове, које је, поводом градске славе, принео г. Дамјан Миљанић, председник Општине Кула. Овогодишњи кумови о храмовној слави били су Димитрије и Марија Вујновић. После чина благосиљања славских дарова, Епископ мохачки је свештенству и парохијанима храма Светог апостола и јеванђелиста Марка честитао храмовну славу, а председнику Општине Кула и његовим сарадницима градску славу, преносећи благослов и поздраве Епископа бачког господина др Иринеја. У име свештенства и верног народа, Преосвећеном владици Дамаскину је заблагодарио протонамесник Бошко Маринков, настојатељ храма.

Упокој, Господе

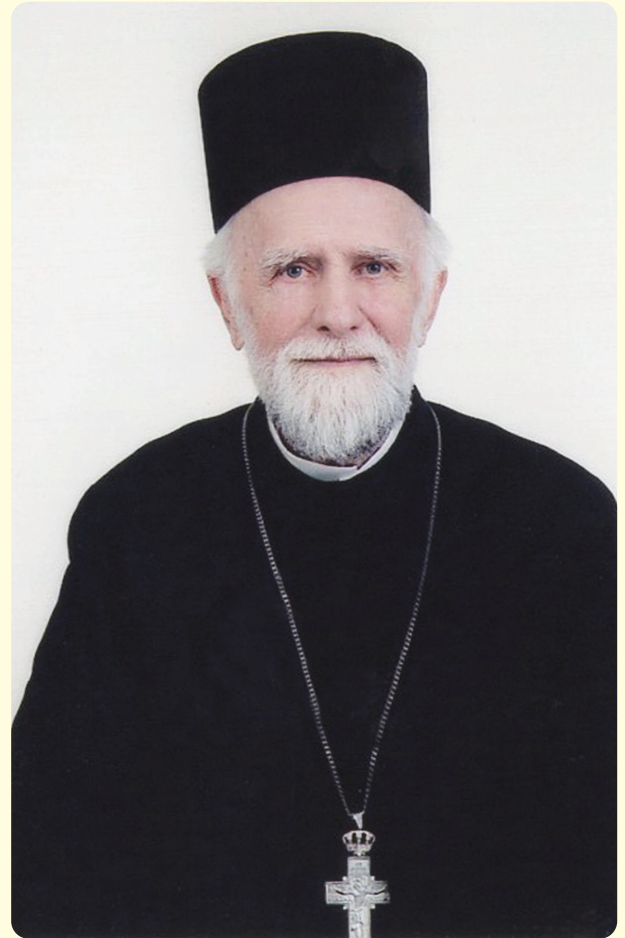
ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР МИЛАН ДЕЛИЋ (1936 – 2023)

На Велики петак, 14. априла 2023. године, у раним јутарњим часовима, у 87. години живота упокојио се у Господу протојереј-ставрофор Милан Делић, дугогодишњи парох и архијерејски намесник жабаљски.

Рођен је у Врању 1936. године, од оца Петра, службеника, и мајке Душанке, рођене Јосимовић, из Крушедола. Породица води порекло из личке варошице Кореница. По завршетку Другог светског рата, у којем је породица проте Милана претрпела велике прогоне од стране усташке државе, породица је колонизирана у Бачки Брестовац, у западној Бачкој. Богословију у Раковици је завршио са одличним успехом 1961. године. Исте године је рукоположен у чин ђакона, недуго после тога и у чин презвитера, руком епископа бачког Никанора (Иличића). Своју пастирску службу започео је у Чуругу, где је службовао од 1961. до 1975. године. Потом постаје парох у Ади, где је службовао до 1986. године. Од 1986. до 2002. године био је парох у Жабљу и архијерејски намесник жабаљски. Вредно и марљиво је вршио своју службу у Цркви Христовој до свог одласка у мировину. Био је дугогодишњи члан Епархијског савета и Епархијског управног одбора Епархије бачке, као и члан Црквеног суда Епархије бачке. Био је сарадник многих црквених часописа у којима су објављивани његови чланци. У богословске школе је послао више од десет младића из Чуруга и Жабља, који су постали свештеници. Године 1972. објавио је монографију о храму Вазнесења Господњег у Чуругу и био је први свештеник који је током службовања написао историју знаменитог чурушког храма, чије податке су користили каснији аутори.

Био је ожењен Видосавом Делић, рођеном Ђурић, из Сивца, са којом је имао ћерку Зорку и сина Петра, снаху Татјану и унукe Милана и Константина.

На Велику суботу, 2/15. априла 2023. године, у храму Преноса моштију светог Николаја у Жабљу, служена је заупокојна Литур-

Блаженопочивши протојереј-ставрофор
Милан Делић

гија, а у наставку опело над одром новопре-стављеног протојереја-ставрофора Милана Делића. Заупокојну Литургију је служио протојереј Никола Темеринац, настојатељ Светониколајевског храма у Жабљу, уз саслужење свештенства Епархије бачке. Опело је служио протонамесник Перо Анђелић, архијерејски намесник жабаљски, уз саслужење свештенства Епархије бачке. После опела у храму Преноса моштију светог оца Николаја, тело почившег протојереја-ставрофора Милана Делића сахрањено је на сеоском гробљу у Жабљу.

Вечан ти спомен, достојни блаженства,
драги наш прото Милане!

Календар активности Епископа бачког

КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ЕПИСКОПА БАЧКОГ г. ИРИНЕЈА

Јануар – мај 2023.

ЈАНУАР	
3.	У храму Светих Кирила и Методија у Новом Саду служио опело почившем протојереју-ставрофору Чедомиру Чалићу, умировљеном пароху новосадском.
4.	У храму Светог великомученика Димитрија у Шајкашу служио парастос жртвама Погрома у Бачкој.
5.	У Владичанском двору у Новом Саду примио протонамесника Боришу Шањића.
7.	Рођење Господа Исуса Христа; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
ФЕБРУАР	
4.	У Владичанском двору у Новом Саду примио Епископа будимљанско-никшићког г. Методија.
9.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
10.	У Владичанском двору у Новом Саду примио теолога докторанда г. Немању Андријашевића.
12.	Света Три Јерарха; служио свету архијерејску Литургију у Алмашком храму у Новом Саду.
15.	Сретење Господње; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду и рукоположио ђакон Александра Симетића у чин презвитера. У свечаној дворани Црквене општине новосадске примио чланове хора <i>Тропос</i> из Атине.
16.	У Владичанском двору у Новом Саду примио представнике <i>Удружења српских добровољаца 1912-1918, Нови Сад</i> .
19.	У Владичанском двору у Новом Саду примио протојереја-ставрофора др Милоша Весина из Чикага.
МАРТ	
5.	Недеља Православља; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
9.	У Владичанском двору у Новом Саду примио Гаврила Драгишића, ученика четвртог разреда Богословије Светог Саве у Београду. Истога дана примио др Данила Михајловића, доцента Православног богословског факултета у Београду.
10.	У касарни Гарде Војске Србије у Београду био на пријему код г. Милоша Вучевића, Министра одбране Владе Републике Србије.

Календар активности Епископа бачког

13.	Приступио светој Тајни исповести, заједно са новосадским свештенством, у Саборном храму у Новом Саду. У Владичанском двору у Новом Саду, председавао седницом Црквеног суда Епархије бачке.
14.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
17.	У Владичанском двору у Новом Саду примио протојереја Милана Узурова, привременог пароха бођанског.
19.	Недеља Крстопоклона; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду и рукоположио ђакона Лазара Ђачића у чин презвитера.
24.	У свечаној дворани Црквене општине новосадске примио групу професора грчко-француске школе „Свети Павле – Деласал” из Атине, предвођене протојерејем-ставрофором Спиридоном Цимурисом, протојерејем Николом Гачевићем и г. Андонисом Ригуцосом, управником установе.
25.	У свечаној дворани Црквене општине новосадске, присуствовао седници Епархијског управног одбора и Епархијског савета Епархије бачке.
28.	У Владичанском двору у Новом Саду примио Епископа врањског г. Пахомија.
АПРИЛ	
5.	У Владичанском двору у Новом Саду дао интервју за емисију „Релативизација”, ауторке Љиљане Смајловић.
7.	Благовести; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
13.	Велики Четвртак; служио Велико бденије у Саборном храму у Новом Саду.
14.	Велики Петак; присуствовао Царским часовима, служио празнично вечерње и присуствовао јутрењу Велике Суботе у Саборном храму у Новом Саду.
15.	Велика Субота; присуствовао светој Литургији у Световазнесенском храму у Новом Саду. Истога дана, у Владичанском двору у Новом Саду примио новосадско свештенство, поводом васкршње честитке Епископу.
16.	Васкрс; служио пасхално јутрење и свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
18.	У Световазнесенском храму у Чуругу саслуживао на опелу новопрестављеној слушкињи Божјој Радојки, мајци Патријарха српског г. Порфирија.
23.	Недеља Томина; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду.
26.	У Палати Србија у Београду, као члан пратње Његове Светости Патријарха, присуствовао свечаном потписивању уговора за стипендирање студената високотеолошких установа, као и одржавању округлог стола на тему <i>Верско образовање у 21. веку – перспектива и усклађеност са образовањем у Републици Србији.</i>

Календар активности Епископа бачког

27.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода. Истог дана присуствовао седници Управног одбора Библиотеке Српске Патријаршије.
28.	У свечаној дворани Матице српске у Новом Саду учествовао на свечаној академији поводом Дана Библиотеке Матице српске.
30.	У Алмашком храму у Новом Саду извршио свету Тајну брака Ненада Марића и Јоване Перошевић.
МАЈ	
6.	Ђурђевдан; служио свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Новом Саду поводом храмовне славе.
9.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Синода.
14 – 20.	Учествовао у раду Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве.
23.	У Владичанском двору у Новом Саду примио игуманију Диодору из Немачке.
27.	На гробљу у Чуругу, саслуживао на четрдесетодневном парастосу новопрестављеној слушкињи Божјој Радојки, мајци Патријарха српског г. Порфирија.

Светињама у походе

ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА БАЧКА
СЛУЖБА ЗА ПОКЛОНИЧКА ПУТОВАЊА

СВЕТИЊАМА У ПОХОДЕ

Путујте са благословом Цркве.

**Информације можете добити путем телефона
бр.: 064/12-93-616 и 021/526-068**

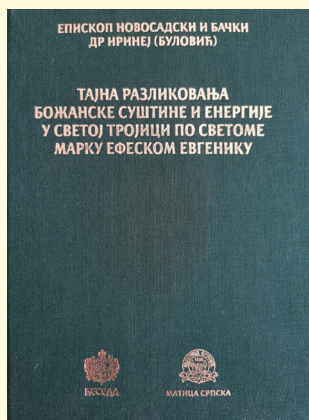
Нова издања

ДЕЛА СВЕТОГ МАКСИМА ИСПОВЕДНИКА

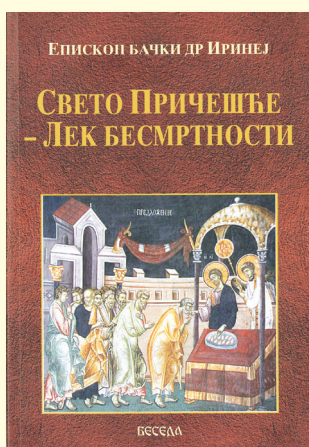
**СВЕТИ ПОРФИРИЈЕ
КАВСОКАЛИВИТ
СВЕДОЧЕЊА**

**ТАЈНА РАЗЛИКОВАЊА
БОЖАНСКЕ СУШТИНЕ И
ЕНЕРГИЈЕ У СВЕТОЈ ТРОЈИЦИ
ПО СВЕТОМЕ МАРКУ
ЕФЕСКОМ ЕВГЕНИКУ**

**СВЕТИ ИРИНЕЈ ЋИРИЋ
ЕПИСКОП БАЧКИ
ИСПОВЕДНИК ВЕРЕ**

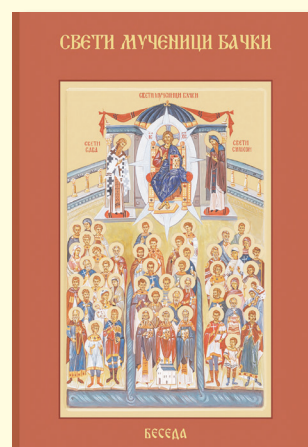

**СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ –
ЛЕК БЕСМРТНОСТИ**
Епископ новосадски и бачки
др Иринеј (Буловић)

Епископ новосадски и бачки
др Иринеј (Буловић)

ПИТАМ СЕ
Свештеник Владан Симић

СВЕТИ МУЧЕНИЦИ БАЧКИ

На таласу Православља

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
ЕПАРХИЈА БАЧКА
ИНФОРМАТИВНА СЛУЖБА

www.eparhijabacka.info; e-mail: epbackainfo@gmail.com

„Циљ наше Информативне службе је да буде у служби
сведочења и ширења православне вере.”

Епископ бачки г. Иринеј

СВЕТА ТРОЛИЦА

ПОМОЗИМО ИЗГРАДЊУ
ХРАМА У МАНАСТИРУ
ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВА
НА СУНЧАНОМ БРЕГУ У КАЂУ

Жиро рачун 250-2010001105760-64 (Еуробанка, Нови Сад)